

ישמח ישראל

המבואר

מאמר מספה"ק ישמח ישראל
על פרשת השבוע
בתוספת ביאור והערות

תולדות

תוכן העניינים

מבוא	ד
ישמח ישראל	ו
הביאור	ט
תמצית המאמר	כב
הוראה למעשה בעבודת ה'	כד
בינת המאמר	כה
פניני ישמח ישראל	לב
אמרות ופנינים יקרים	לה

דברי רבינו ז"ע בענין לימוד דברי תורתו מתוך ציוואתו הק'

...הנני מאמין באמונה שלימה כי מאהבת הקב"ה ומחסדו הגדול אשר חושב מחשבות לעזרת כל הנשמות אשר לא ידח ממנו נדח חלילה, ברחמי הרבים סבב כל הסיבה הזאת אשר ישמעו אנשים אשר קטנם עבה ממתני לקולי, ויבקשו תורה מפי נדכה ונכאה כמוני אשר נפלות היא בעיני, למען אקיים מצות ושננתם לבניך אלו התלמידים, למען אשר לא ימחה שמי חלילה מישראל, ומדי זכרם בי יזכרוני לטובה למען להעלות משאול תחתיה.

לזאת אבקש ואתחנן בבכי ובתחנונים מעת אוהבי ורעי, אשר מסרתי נפשי עליהם, וכמעט רוב ימי חלדי הייתי משרת להם לעסוק לטובתם בכל האפשרות, זכרו נא לבקש רחמים על הדין נפשא עלובתא, ובכל עת אשר תהיו פנוים מצרכיכם ותעסקו במילי דשמיא, תזכרו נא גם אותי השפל והנדכה, אשר הייתי עמכם בצוותא חדא שנים רבות, לבקש רחמים על נשמת...
ב

כס"ד

פרשת תולדות תשפ"ה

גליון רד

שנה ה

התודה והברכה לכל המסייעים בהוצאת השיעור
ישלם ה' פעלם ותהי משכורתם שלמה מן השמים

לתשומת לב הלומדים היקרים והנכבדים.

שגיאות מי יבין, היות וקונטרסים אלו יוצאים לעת עתה בלחץ של זמן, ואין מספיק שעת הכושר להגיה את הקונטרס כמו שצריך, לכן אנו מודעים בזה שכל הקונטרס אינו מוגה, והוי דן את כל האדם לכף זכות. כמו כן נשמח מאד לקבל הערות והארות לתיקונים הוספות והשמטות וכל המצטרך

על פי הלכה אסור לעיין בגליון בעת **אמירת קדיש** (מ"ב ס' נו סק"א), בעת **חזרת הש"ץ** (מ"ב ס' קכד ס"ק יז-יח), בעת **קריאת התורה** (סימן קמו ס"ב), בעת **שעוסק בתפילה או בברכה** (מ"ב ס' קצא סק"ה).

לתגובות והערות ולכל ענייני הגיליון

03-9146666

פקס: 03-6162226

אימייל: hayismachyisroel@gmail.com

כמו"כ להשתתפות בהוצאות הגיליונות הבאים
נא פנו בכתובות הנ"ל.

פטרון החודש

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' נתן נטע ז"ל ב"ר שמעיה הי"ד

שושיצקי

נלב"ע ט"ו חשוון תשס"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

נדבת המשפחה

זכות האדרת דבריו הק' של רבינו הגדול מאורן של ישראל
מרוץ בעל הספה"ק ישמח ישראל זצוקלה"ה זיע"א, יעמוד
ליבותם להצלחה בכל העניינים אבי"ר

מבוא

לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה.

ורבינו יבאר כאן בדרך ארוכה על פי דברי קדושת אביו האדה"ז את פירוש הכתוב, כי הצדיק בן צדיק תולה הכל בזכות אבותיו, ורואה תמיד חסרונות עצמו ויודע שאינו כדאי להתפלל, אבל הצדיק בן רשע אין לו לתלות בזכות אבות, ורואה את עצמו טוב מאבותיו כאשר כן הוא האמת, ולזאת תולה הכל בזכות עצמו, ויען כי חביב בעיני הקב"ה מדת השפלות וההכנעה ושוכן את דכא, לפיכך חביב בעיניו תפילת צדיק בן צדיק התולה בזכות אחרים, וזה פירוש לו ולא לה:

והענין השני: יבאר רבינו, כיון שכל מעשי אבות סימן לבנים, וכל תפילותיהם היו רק לבניהם אחריהם שיוכלו להתפלל גם כן בעת צרתם, ותפילות אבות תקנום שתיקנו דרך למעבר תפילתנו גם כן בהתכללותינו בתפילתם, כי תפילתם עשה דרך לכל הבא להתפלל אחר כך, **לכן הקב"ה הצופה ומביט עד סוף כל הדורות, בחסדו הגדול למען לעשות זכר לנפלאותיו במדת חנון ורחום ה', הקשיב ונעתר לתפילת יצחק שתלה הכל בזכות אביו, ממילא גם אנחנו אף שאין לנו זכות עצמינו, אף על פי כן אנו מתפללים הכל כמו יצחק אבינו רק בזכות אבות, וזכותם ותפילתם נתעורר שנוכל גם אנחנו להושיע בכל תפילותינו, ולהתוסף בנו רבות קודשא על ידי התפילות, שנהיה ראויים גם בזכות עצמינו שיוכל הקב"ה לתלות בזכות עצמינו, לפיכך לו ולא לה...**

המאמר שלפנינו הוא מכתב יד קדשו של רבינו זי"ע וחלק מהדברים חזרו ונשנו בשולחנו הטהור בליל שבת קודש [כפי המובא כאן בספר להלן בפרשה אות ד]. רבינו מבאר במאמרו שני ענינים. **ענין הראשון:** מהו בא הכתוב לרמז באריכות וכפילות הלשון 'ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק, הלא זיל קרי ביה רב הוא, אם יצחק הוא בן אברהם איני יודע שאברהם הוליד יצחק... ורבינו יפרש בשני אופנים, א לפי הפירוש ש'תולדות' הכוונה על מעשיהם של צדיקים שזהו עיקר תולדותיהן. ב על בניו של יצחק, כפירוש רש"י "יעקב ועשו האמורים בפרשה" שני הפירושים באים ללמדנו, מה, ואיך הוא תפילה לעני - תפילה של הכנעה ושפלות, 'כי אני ה' שוכן את דכא ושפל רוח' - ככל שהאדם יותר משפיל את עצמו כך הוא נותן יותר מקום להשראת השכינה עליו, לכן כאשר ראה הקב"ה את גודל ההכנעה וההתבטלות של יצחק בעמדו לפניו להעניף לנוכח אשתו כי עקרה היא, לכן: 'ויעתר לו ה' וטהר רבקה אשתו'. ורש"י מדייק שהרי יצחק ורבקה התפללו שניהם כאחד - וכל אחד מתפלל בעד חברו, א"כ היה צריך הכתוב לומר **ויעתר להם'** ולמה נאמר **ויעתר לו ולא לה?** לפי שאינו דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע, לפיכך לו ולא לה. ומדקדקים המפרשים על הסיום ברש"י ז"ל לפיכך לו ולא לה, שנראה כמיותר, שמבואר כבר ברישא, ובאמת לא נזכר שם בגמ' הנ"ל תיבות הללו:

ישמח ישראל

יה, וזו, ולפי זה תפילת יצחק ורבקה לא היו שוים, רק להיפך זה מוזן, כי זה בזכות אבותיו וזו בזכות עצמה, ולא ידמו תפילתם זה לזו, וזה ויעתר יצחק 'לנוכח' אשחור, היינו כנגדה ממש שהיא תלחה בזכותה, ואיבו בזכות אברהם אבינו ע"ה, ויען כי חביב בעיני הקב"ה מדת השפלות וההכנעה ושוכן את דכא, לפיכך חביב בעיניו תפילת דייק בן דייק התולה בזכות אחרים, וזה פירוש [לפיכך] לו ולא לה.

ואולי היה כוונת רש"י הקדוש ז"ל, כי כל מעשי אבות סימן לבנים (עיי' ב"ר מ, תנחומא לך לך ט), וכל תפילותיהם היה רק לבנייהם אחריהם שיוכלו להתפלל גם כן בעת צרתם, ותפילות אבות תקנום (ברכות כו:), שתיקנו דרך למעבר תפילות גם כן בהתכלותו בתפילתם, וכמבואר בזוה"ק (ח"א קל"ג), וזה לשונו הקדוש הנחוץ לענינו, דבר אחר ויעתר יצחק' דלכי כותא וחתר חתירה לעילא לגבי מזלח על בנין כו' עיין שם, ובאמצע דבריו, בגין דיתרבי ויתוסף רבות קודשא לכל מאן דאצטריך בצלותהון דלדיקיא, עד כאן לשונו הקדוש, והיינו כי תפילתם עשה דרך לכל הבא להתפלל אחר כך, ואף שלח יהיה ראוי לתפילה הזאת, יתוסף בו רבות קודשא שיפעול בתפילתו כל טוב, על ידי זכות תפילת הדיוקים שהתפללו על הדבר הזה, ואף על בני חיי ומזוני ללאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלח עילאה (מ"ק כח:), וכמבואר בזוה"ק שם.

ובדברינו הנ"ל, אשר רבקה תלחה בזכות עצמה, שהיתה דקת באמת, ואם שמע הקב"ה אז לתפילתה, ממילא היה נשאר זכר הנפלאות האלה על ידי תפילותיה

[ג] בריש"י הקדוש (כה, כח) והוא מהגמרא (יבמות סד.) ויעתר לו' ולא לה, לפי שאינו דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע, לפיכך לו ולא לה. ומדקדקים המפרשים (דברי דוד כה ב, חומת ארץ כה כח) על הסיום בריש"י ז"ל לפיכך לו ולא לה, שנראה כמוותר, שמבואר כבר בריש"א, ובאמת לא נזכר שם בגמרא הג"ל תיבות הללו.

והנראה על פי דברי קדושת אאמ"ר זלללה"ה זי"ע בפירוש זה הפסוק (כה, יט) ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק, היינו שאברהם הלך תמיד במחשבה שהוא מלך עצמו אין לו שום זכות במה לתלות, רק זה הזכות שיש לו בן הגון יצחק, ויצחק תלה הכל רק בזכות אביו אברהם, וזה היה הלוכם ודרכם בקודש תמיד. ופירוש לדבריו הוא על פי הגמרא (ברכות י:), כל התולה בזכות עצמו תולין לו בזכות אחרים וכל התולה בזכות אחרים תולין לו בזכות עצמו, וכאן שניהם תלו בזכות אחרים, אברהם בזכות יצחק ויצחק בזכות אברהם.

ואולי זה כוונת רש"י ז"ל שאינו דומה תפילת דייק בן דייק לתפילת דייק בן רשע, כי הדיוק בן דייק תולה הכל בזכות אבותיו, כי הוא נולד בקדושה ובטהרה ודך המזוג, וזהו רואה תמיד חסרונות עצמו ויודע שאינו כדאי להתפלל, ותולה הכל בזכות אבותיו, אבל הדיוק בן רשע אין לו לתלות בזכות אבות, וגם לידתו לא היה בקדושה כל כך, ורואה את עצמו טוב מאבותיו כאשר כן הוא האמת, ולזאת תולה הכל בזכות עצמו, לזכר אברהם אבינו שכל עבודתו היה בחינת אנכי עפר ואפר (בראשית

הביאור

מבוא ותוכן המאמר: "לפיכך לו ולא לה" – גודל החסד שעשה הקב"ה עמנו על שקיבל רק את תפילותיו של יצחק ולא של רבקה, כי אילו היה מקבל את של רבקה או אפילו את שני התפילות של יצחק ורבקה, היה קשה לנו להתבלבל בתפילה זו.

- כל התולה בזכות עצמו נותנים לו בזכות אחרים, וכל התולה בזכות אחרים נותנים לו בזכות עצמו, וזהו ענין יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק.
- אינו דומה תפילת צדיק בן צדיק שהוא בהכנעה ושפלות ותולה עצמו רק בזכות אבות, תפילת צדיק בן רשע שאינו רוצה להזכיר מעשיהם של אבותיו ומבקש רק בזכות עצמו.
- תפילות אבות תקנום - שתיקנו לנו דרך על ידי שנכליל את עצמנו בתפילתם. ועל ידי זה נוכל ונכל להתפלל ולבקש מה' אפילו על בני חיי ומזוני דתליא במזלא.
- בכח הביטול העצום של יצחק עורר את הבחינה של 'אין העליון' - הנקרא מזל עליון.
- כוח ההולדה שזכה יצחק על ידי העקידה כי אז קבל נשמה מעלמא דדכורא. ויצחק תלה זכות הנסיון באביו ואביו ביצחק. וזהו ענין יעקב ועשו האמורים בפרשה - דעתם של אברהם ויצחק מהיכן זכה יצחק לתולדותיו.
- אברהם אביו זכה בלידתו של יצחק לגילה אחר גילה, אחד בלידתו. והשני, לאחר העקידה, או על שזכה לבן צדיק וקדוש, או על שראה את גודל הכנעתו שלא תלה את כח המסייג בעצמו אלא באביו לבד.

לפי שאינו דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת

צדיק בן רשע, וכיון שיצחק היה צדיק בן צדיק,

ורבקה היתה צדיק בן רשע, **לפיכך** נתרצה הקב"ה

בתפילה **לו ולא לה**^א. **ומדקדים המפרשים על**

הסיום ברש"י ז"ל "לפיכך לו ולא לה", שנראה

כמיותר, שהרי מבואר כבר ברישא, שבתחילת

הפירוש אומר רש"י למה 'ויעתר ה' לו' - ולא לה וכו',

וא"כ למה צריך לחזור ולומר לפיכך לו ולא לה, **ונבאמת**

ביאור רבינו הארמו"ר הזקן בדברי רש"י ל,

"לפיכך לו ולא לה" שהוא לכאורה נראה כמיותר.

ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא ויעתר

לו ה' ותהר רבקה אשתו.

וכתב **ברש"י הקדוש** (כה, כא), **והוא מהגמרא**

(יבמות טז.) **'ויעתר לו'** - הלא גם רבקה התפללה

עמו, ואם כן היה צריך הכתוב לומר ויעתר להם, ולמה

אומר הכתוב 'לו' דמשמע דוקא ליצחק **ולא לה?**

הערות וציגונים

שהיתה בת רשע ואחות רשע ואנשי מקומה רשעים לא למדה ממעשיהם הרעים. וא"כ מעלת צדקתו של צדיק בן רשע הוא יותר מצדיק בן צדיק? מכל מקום לענין קבלת התפילות יש לצדיק בן צדיק מעלה יתירה כמו שיבאר רבינו להלן.

א. ואף שהכתוב מרבה בשבחה של רבקה כמו שנאמר (לעיל כה, ט): 'בת בתואל מפדן ארם אחות לבן הארמי' והקשה רש"י למה הוצרך הכתוב לפרש כל זאת, וכי עדיין לא נכתב כבר לעיל כל זה? אלא בא הכתוב לומר שבחה שאף

ביאור בעומק פירושו של האדמו"ר הזקן, בהבדל שיש בין תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע, ולמה חביב כל כך בעיני השי"ת תפילתו של צדיק בן צדיק.

ופירוש להבנת עומק דבריו וגם להבין מה בא הכתוב ללמדנו בזה, **הוא על פי הגמרא** (ברכות ז'), **כל התולה** ומבקש בתפילתו שיתנו לו **בזכות עצמו**, בזכות המעשים הטובים שעשה, אין נותנים לו, אלא **תולין לו בזכות אחרים**^ג, **וכל התולה** ומבקש רק **בזכות אחרים**, אז **תולין** ונותנים לו את בקשתו **בזכות עצמו**. **וכאן אברהם** ויצחק **שניהם תלו בזכות אחרים**, אברהם היה תולה תמיד **בזכות יצחק**, ויצחק היה תולה תמיד **בזכות אברהם**. **ואולי זה כוונת רש"י ז"ל** שאעפ"י ששניהם התפללו בשוה, נעתר ה' לו ולא לה, לפי **"שאינו דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע"**, כי הצדיק בן צדיק אינו רואה בעצמו שום מעלה וכל מה שמבקש **תולה הכל בזכות אבותיו**, והטעם שאינו רואה בעצמו שום מעלה **כי הוא נולד בקדושה ובטהרה** וממילא הוא בהכנעה יתירה

במקור של דברי רש"י **לא נזכר שם בגמרא הנ"ל תיבות הללו**, ויש להבין מה בא רש"י להוסיף בזה? **הנראה** לבאר את דברי רש"י **על פי דברי קדושת אאמו"ר זצלה"ה זי"ע בפירוש זה הפסוק** (כה), (יט): **'ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק'**, ולכאורה קשה שיש כאן כפל לשון, שאחר שכבר אמר הכתוב 'יצחק בן אברהם' ממילא אני יודע שאברהם הוליד את יצחק? אלא כיון שעיקר תולדותיהם של צדיקים הם מעשים טובים, בא הכתוב לרמז על תולדותיהם - שהם מעשים הטובים של אברהם ויצחק, **היינו שאברהם הלך תמיד במחשבה של הכנעה וענוה**, והיה סובר **שהוא מצד עצמו אין לו שום זכות במה לתלות**, כי אין לו שום מעלה טובה, **רק זה הזכות היחידי שיש לו** שהוא הוליד **בן הגון** את **יצחק**, ויצחק הלך גם כן תמיד באותו הכנעה ושפלות, והיה סובר שאין לו שום זכות מצד עצמו, כי אין לו שום מעלה, אלא **תלה הכל רק בזכות** שהוא בנו של **אביו אברהם**, **וזה היה הילוכם ודרכם בקודש תמיד** שהיו שניהם תמיד נכנעים ושפלים, ולא ראו בעצמם שום מעלה^ג.

הערות וצייונים

ג. ויש בזה חסרון גדול מאד, שהרי אמרו בגמרא ברכות (ה): ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרוייהו, כיון שנצטרך האדם לבריות פניו משתנות ככרום... ר' אמי ור' אסי דאמרי תרוייהו כאילו נדון בשני דינים אש ומים... וכתב המאירי שזה בא ללמדנו עד כמה שצריך להיזהר שלא יגיע למצב שיצטרך לבריות ח"ו. וממילא יש ללמוד מזה גם עד כמה צריך להיזהר בתפילתו שלא לבקש בזכות עצמו, כי אז יצטרך לבריות ח"ו כיון שיתנו לו רק בזכות אחרים. ועיין עוד בענין זה באריכות בבית המאמר אות ב.

ד. וזהו כוונת רבינו האדמו"ר הזקן בביאור כפל הלשון בפסוק 'יצחק בן אברהם - אברהם הוליד את יצחק' היינו שכל אחד מהם היה מתפלל ותולה את בקשתו רק בזכות השני ולא בזכות עצמו.

ב. פירשנו עפ"י דברי האדה"ז זי"ע כפי שמביאו רבינו להלן באות ח, וז"ל: כ"ק אאמו"ר זצלה"ה זי"ע דיבר בקדשו לבאר זה עפ"י ד"ח ז"ל שיעיקר תולדותיהן של צדיקים מעשיהם הטובים, והיינו יצחק אע"ה ה' חושב בדעתו תמיד שהוא אינו נחשב למאומה רק שהוא בן אברהם, ותולה הכל רק בזכות אביו אברהם, ואברהם ה' חושב בדעתו שלא עשה ופעל עוד כלל בעבודת ה' הבוב"ה, ואין לו שום זכות מצ"ע רק זה הזכות שהוליד את יצחק בן הגון, וזה ה' הילוכם ודרכם בקודש תמיד. וז"ש במד"ת ואלה תולדות יצחק אברהם הוליד את יצחק וזה"כ: 'עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם' הצדיקים מתעטרים בבני בניהם ובניהם מתעטרים באבותם, היינו שהמה אינם כדאים כלל רק זכות אבותם יש להם, ע"כ דה"ק.

ולפי זה תפילת יצחק ורבקה אף שהתפללו כאחד, מכל מקום תפילתם **לא היו שוים, רק להיפך זה מזו, כי זה יצחק היה מתפלל ומבקש רק בזכות אבותיו, וזו רבקה היתה מתפללת ומבקשת רק בזכות עצמה, ואם כן לא ידמו תפילתם זה לזו**, כלל, וזה כוונת הכתוב: **ויעתר יצחק 'לנוכח' אשתו**, שפירושו כנגד אשתו, ובדרך רמז אין הכוונה אל מול אשתו (עי' ברש"י), אלא **היינו כנגדה** - וההיפך ממנה **ממש, שהרי רבקה היא תלתה** את תפילתה **בזכותה, ויצחק איהו לא ביקש אלא בזכות אברהם אבינו ע"ה**, כי ידע בעצמו שלעומת אביו אברהם אין לו שום זכות ומעלה כל שהוא, **ויען כי חביב בעיני הקב"ה מדת השפלות וההכנעה**, וכמו שנאמר שהקב"ה **שוכן** ומשרה שכינתו **את דכא** במי שמכניע ומשפיל את עצמו¹, **לפיכך** אף שמעלתו של צדיק בן רשע יותר מצדיק בן צדיק, שהרי נתקרב מאליו אל ה', מכל מקום לגבי תפילה **חביב בעיניו** של הקב"ה יותר **תפילת צדיק בן צדיק** המתפלל בלב נשבר ונדכה **התולה** ומבקש רק **בזכות אחרים²**, וזה **פירוש** והכוונה במה שהוסיף רש"י ואמר: "לפיכך" -

ובביטול הגמור, ואינו מתגאה בלבו להחשיב את עצמו, אלא הוא **רך המזג** בכל מדותיו ולבו נכנע, ולא רק שאינו מתגאה אלא אדרבה, **בזה** שהוא בן צדיק **רואה תמיד חסרונות עצמו**, ואת ההבדל והמרחק הרב שבינו לבין אבותיו, **וידע שמצד עצמו אינו כדאי להתפלל**, שהרי הוא רחוק כל כך ממדרגת אבותי³, ולכן **תולה** ומבקש **הכל** רק **בזכות אבותיו, אבל הצדיק בן רשע אין לו שום** אפשרות **לתלות** ולבקש **בזכות אבות**, שהרי אינו רוצה להזכיר רשעתם, ועוד, שהרי **גם לידתו לא היה בקדושה כל כך**, וממילא **רואה את עצמו טוב מאבותיו כאשר כן הוא האמת, ולזאת** כיון שאינו רוצה להזכיר בתפילתו את אבותיו הרשעים **תולה** ומבקש **הכל בזכות עצמו, לבד אברהם אבינו** שגם הוא הלך עם מדת האמת, מכל מקום אף שהיה בן רשע, היה תמיד בעונה והכנעה, ואף לעומת אביו הרשע עם כל זאת **כל עבודתו היה בחינת 'אנכי עפר ואפר'** שהיה בטל ומבוטל לפני הקב"ה בתכלית הביטול, ולא ראה בעצמו שום זכות ומעלה אף לא לעומת אביו הרשע⁴.

הערות וציגונים

אבותיו. וע"ע מה שכתב רבינו במאמרי ליום המיוחס א.ת.ג. ו. כנראה שכוונתו לדברי הרמב"ן בשער הקדושה שיש רשעים שזוכין לבן צדיק מחמת שבשעת מעשה היו מכוונים רק להעמיד תולדות ולא למילוי תאוותם, ולכן אף שהם רשעים זוכים לבן צדיק, וזהו שכתב רבינו שלא בקדושה 'כל כך' כי בעצם מהותם הם רשעים אבל באותו מעשה לא היו רשעים. ז. רבינו מדבר כאן ממדרגה גבוהה עד מאד של התבטלות גדולה כל כך שאף שהוא בן רשע אינו רואה בעצמו שום מעלה, ומדרגה זו לא היה עוד בשום נברא בעולם מלבד אברהם אבינו, ולכן לא היה שום חסרון בתפלתו של תפילת צדיק בן רשע, אבל אחד היה אברהם ולאחריו מי יקום...

ח. כמו שנאמר (ישעיה נ, טו) מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח, ונחלקו בזה (סוטה ה.) רב הונא ורב חסדא, חד אמר

ה. בפרשת וירא אות ד כותב רבינו: **נפש הישראלי כשהוא מבין ומביט צור מחצבתו ושורש גזעו, שהוא מגזע אבותינו הק' אברהם יצחק ויעקב, והוא שפל וגרוע ונבזה... והיטב היטב נשבר לבו לקרעים, ובכח הכנעתו ושברון לבו והבושה, שהם אותות מחצבת זרע אבותינו הק', מעורר זכות אבות הקדושים שהיו מכניעים ומשפילים את עצמם.** וזה שאחז"ל ר' זירא בתר דמסיים צלותי אמר הכי יהי רצון מלפניך ה"א שלא נחטא ולא נבוש ולא נכלם מאבותינו, כי ודאי היא חרפה ובושה יתירה לבן איש צדיק שמרד נגד אבותיו שהיו קדושים וטהורים ועובדים את ה' בקדושה ובטהרה וביראה, מבן איש פשוט, וזהו שלא נכלם מאבותינו. וכשמתבונן האדם בקדושת אבותיו ושהוא במדרגה פחותה, ובזכרו ההבדל ומרחק הרב אשר בינו לבין אבותיו ומתבייש מאוד מאוד, בהכנעתו ובבושה יתירה זוכה לעורר עליו קדושת

בדברי חז"ל: **תפילות אבות תקנום** (ברכות כו:), היינו שבכח תפילתם שהתפללו **תיקנו** בזה **דרך למעבר תפילתנו** שיתקבלו **גם כן באופן של התכללותנו בתפילתם** של האבות^א, **וכמבואר בזוה"ק** (קלז:). **וז"ל הק' הנחוץ לעניננו: דבר אחר** - פירוש אחר בפסוק **'ויעתר יצחק' דצלי צלותא** שהתפלל תפילתו ובזה **חתר חתירה לעילא לגבי מזלא** חתר חתירה למעלה אל המזל העליון **על בנין** שבזה המקום תלוי לידת הבנים **כו' עיין שם^ב, ובאמצע דבריו** כותב שם עוד הזוה"ק, למה הקב"ה סייע לו בחתירה: **בגין דיתרבי ויתוסף רבות קודשא לכל מאן דאצטרין בצלותהון דצדיקיא**, [לפי שהקב"ה מתאוה ורוצה בתפילתם של הצדיקים בשעה שהם מבקשים לפניו בתפילתם, והטעם בזה, כדי שיתרבה ויתוסף שפע העליון לכל מי שצריך על ידי תפילתם של הצדיקים] **עד כאן לשונו הקדוש**. והביאור בכונת הזוה"ק **היינו**, **כי על ידי תפילתם של הצדיקים נעשה דרך לכל הבא להתפלל אחר כך**, שיוכל גם הוא להתפלל בכח תפילתם, **ואף שלא יהיה ראוי לתפילה הזאת** על מה שהוא מבקש, מכל

כלומר כיון שתפילת הצדיק הוא בהכנעת הלב, ודבר זה חביב מאוד בעיני ה', לפיכך התרצה הקב"ה **לו ולא לה**, כי אין תפילתה בהכנעה כל כך כמו תפילתו של יצחק.

עד כאן מדברי רבינו הזקן זי"ע
בתוספת ביאורו של רבינו.

עתה מוסיף על פי דרכו לכאר ביתר עומק וביאור בכונת רש"ז"ל **"לפיכך לו ולא לה"**, שאין זה רק מצד חביבות התפילה בהכנעה, אלא כל זה עשה ה' לטובת הדורות הבאים, וללמדנו בזה איך להתחזק בתפילה, ולהכליל את תפילתנו עם התפילות שהאבות תקנום והכינו לנו.

ואולי היה כוונת רש"י הק' ז"ל במה שהוסיף לומר **"לפיכך לו ולא לה"** ללמדנו, שהרי ידוע **כי כל מעשי אבות סימן לבנים**, וממילא גם כל ריבוי ואופן תפילותיהם של האבות **היו רק** כדי לעשות בהם סימן ותועלת **לבניהם אחריהם**, שיוכלו גם הם **להתפלל גם כן בעת צרתם**, וזהו הרמז

הערות וצייונים

הרמב"ן פ' לך לך (יב, ו) כל מעשה האבות הם סימן לבנים. יא. בפרשת חיי שרה אותו, כותב רבינו בלשונו הק': כאשר אנחנו מתפללין ואין אתנו יודע לעורר רחמים, מתעורר בתפילתנו תפילת אבותינו הק', וכאילו היו מתפללים עתה בעדנו. וזה מאמר הכתוב ה' אלקי אברהם יצחק וישראל אבותינו שמרה זאת לעולם ליצר מחשבות לבב עמך והכן לבבם אליך. שמתפללים אנחנו שיעורר ה' תפילת אבותינו, ויכון לפנינו כוונת לבבם שהיו יודעים להתפלל בלב נכון, ותפילתם עודנו עומדת טמיר וגנוז בעולם העליון ומתחברת עם תפילתנו. ובזה יוכל כל אחד ואחד לחזק את עצמו עד אשר נזכה לאור הגדול.

יב. הזוה"ק מביא שם ראייה לדבר, דכתיב 'ותתפלל חנה אל השם' [היינו מהמזל העליון הנקרא ה' (עי' ברמ"ק)], וזהו

אתי דכא [אני מגביהו עד ששוכן אצלי], וחד אמר אני את דכא [אני מוכין שינתי אצלו]. ולשני הדעות ככל שהאדם יותר מכניע ומשפיל עצמו כך הוא יותר קרוב ודבוק בה'.

ט. במאמרו לפסח סוף אות קלח כותב רבינו: כאשר האדם הוא שפל בעיניו ויודע מך ערכו, ואינו יודע באיזה אופן יבוא להתפלל לפני מלך המלכים הקב"ה, כי הוא מלא עוונות ופשעים, ולבו נשבר בקרבו, אז בעת ההיא יקשיב ה' וישמע לקול תפילתו, ובתפילה כזו חפץ ה', כדכתיב 'דבחי אלקים רוח נשברה'.

י. עיין ב"ר מ, ו במדרש תנחומא פ' לך לך סימן ט. וכתב הרמב"ן בהקדמה לספר שמוות: השלים הכתוב ספר בראשית... ומקרי האבות שהם כענין יצירה לזרעם, מפני שכל מקריהם ציורי דברים, לרמוז להודיע כל העתיד לבוא להם. וע"ע מש"כ

האלה על ידי תפילותיהם של יצחק ורבקה גם כן על בחינה זאת, שהייתה צדקת בת רשע והיה לה זכות עצמה בלבד, ואם היה מתקבל התפילה דרך השער שפתחה רבקה, א"כ ממילא אח"כ בדורות הבאים זה שלא היה לו לתלות בזכות עצמו, כי הוא זרע ישראל אשר נולד בקדושה, לא היה יכול להתפלל ולעורר על עצמו את תפלת רבקה, שהרי אין תפילתו דומה לתפילתה, שהיא היתה צדקת והיה לה זכות עצמה לכן נתקבלה תפילתה, מה שאין כן המתפלל הזה שאין לו זכות עצמו איך יוכל לכלול עצמו עם תפילתה של רבקה, ולכן הקב"ה הצופה ומביט עד סוף כל הדורות, ורואה את הדורות האחרונים שאין בהם מעשים וזכויות, על כן בחסדו הגדול למען לעשות זכר לנפלאותיו במדת חנון ורחום ה' (תהלים קיא, ד), שיהיו יכולים להוושע בזכות התפילות של האבות³, הקשיב ונעתר רק לתפילת יצחק שלא תלה כלום בזכות עצמו אלא תלה הכל רק בזכות אביו, אף שלפי האמת היה לו זכות עצמו, והיה ראוי להוושע בזכות עצמו, אך הוא לא ראה בעצמו שום זכות ולכן תלה הכל רק בזכות אבותיו⁴, ולזאת נתעורר תמיד זכות תפילה כזאת לכל מי שמתפלל ומבקש בזכות אבות⁵. ממילא גם אנחנו אף שאין לנו

מקום יקובל תפילתו, כי יתוסף בו על ידי תפילתו רבות קודשא - הרבה קדושה שיפעול בתפילתו כל טוב, וכל זה על ידי זכות תפילת הצדיקים שכבר התפללו על הדבר הזה, ולכן אף אם יתפלל ויבקש על בני חיי ומזוני שעל זה אמרו בגמרא (מ"ק כח.) דלאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא עילאה - שהשפעת ג' דברים אלו אינם תלויים בזכות אלא במזל, מכל מקום על ידי התחברותו עם תפילת האבות יוכל גם הוא להוושע בזכות תפילות האבות שכבר פתחו את השער בכח התפילות שהתפללו על זה, וכמבואר בזה"ק שם המובא לעיל שהקב"ה מתאווה לתפילתן של צדיקים כדי שיתרבה ויתוסף שפע העליון לכל מי שצריך שיוכל להיוושע על ידי תפילתם של הצדיקים.

החסד הגדול עשה הקב"ה בזה שקיבל רק תפילתו של יצחק ולא של רבקה.

וכדברינו הנ"ל, אשר רבקה שהייתה בת רשע לא היתה יכולה לתלות ולבקש בתפילתה בזכות אבותיה הרשעים, לכן תלתה את כל בקשותיה בזכות עצמה שהרי היתה צדקת באמת, ואף על פי כן נעתר הקב"ה ליצחק ולא לה, כי אם שמע הקב"ה אז לתפילתה, ממילא היה נשאר זכר הנפלאות

הערות וצינים

לדורות עולם, בעת שלא יהיה מי לעורר את רצון ורחמים על ישראל, שלא יהיה להם צדיק שיבטלו את עצמם לנגדו בתכלית הביטול. וזהו מצד מדת חנון ורחום.

יד. כמו שנתבאר לעיל בהערות אות ה-ו יעו"ש, ועיין עוד מה שכתב רבינו להלן בפרשה אות ד ד"ה אך נראה.

טו. עיין מה שכתב רבינו כעין דברים אלו להלן בפרשה במאמריו יות יב - יג בשם הרה"ק האדה"ז מווארקא זי"ע. בענין הברכות שנתן יצחק ליעקב בלבוש של עשו, כי אם

שנאמר 'ויעתר לו ה' אל תיקרי ויעתר לו אלא ויחתר לו, [כי אותיות אחה"ע מתחלפות זה בזה], והיינו שחתר לו הקב"ה חתירה וקיבל את תפילתו, ולכן 'ותהר רבקה אשתו' למעלה מדרך הטבע.

יג. פירוש הכתוב הוא כפי שכתב רבינו (במאמר חנוכה יג, כה ועוד): כי רצון הקב"ה היה שישאר הנס הזה לדורות, וזכר עשה לנפלאותיו חנון ורחום ה', היינו שרוב רחמיו יתברך כשנעשה עת רצון ורחמים רוצה שישאר העת רצון הזה נחלק

על הכתוב 'גיל יגיל אבי צדיק' [ויולד חכם ישמח בן]. גילה אחר גילה.

ואולי זה הפירוש בפסוק 'ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק'. היינו שיצחק תלה הכל רק בזכות מה שהוא בן אברהם ולא תלה שום דבר בזכות עצמו כלל, ואדרבה, בגלל היותו בן אברהם נעשה בעיניו בטל כאין ממש, ולפיכך נעתר הקב"ה דוקא לו ולא לה, כי הוא בכח הביטול העצום שלא תלה בעצמו שום זכות עורר את מקור הרחמים של אין העליון¹⁷ שאין לשום נברא השגה כל שהוא בספירה זו, והנקרא מזל עליון שמשם נזולים כל המזלות ונשפעים כל ההשפעות¹⁸, וכמבואר בלקוטי תורה (פרשה ז) ע"ש¹⁹, וכאשר ראה אברהם אבינו ע"ה את כח הביטול מיצחק, אז הבין יקרת ערך בנו ביתר שאת, יותר ממה שהכיר עד היום, ולכן נחשב אז

זכות עצמינו, אל לנו להתייאש ולהתרפות מהתפילה ח"ו, אלא אף על פי כן אנו מתפללים הכל כמו שהתפלל יצחק אבינו רק בזכות אבות, וזכותם ותפילתם של האבות נתעורר עלינו שנוכל גם אנחנו להוושע בכל תפילותינו בזכות אבותינו, ולהתוסף בנו רבות קודשא על ידי התפילות הנכללות בתפילתם של האבות, שנהיה ראויים להוושע גם בזכות עצמינו, אבל לא שאנחנו נתלה את בקשתנו בזכות עצמינו, אלא שנהיה ראויים שיוכל הקב"ה לתלות בזכות עצמינו²⁰, וזהו שכתב רשי"ז²¹: לפיכך לו ולא לה, שהקב"ה קיבל את תפילתו של יצחק בדוקא ולא של רבקה, כדי שיתעורר גם עלינו זכות אבות אף שאין לנו שום זכות עצמינו.

ביאור נוסף לכמה לא קיבל הקב"ה רק את תפילתו של יצחק ולא של רבקה. וביאור בדברי המדרש

הערות וצינונים

נקראים 'אין', ו'מ'אין' יבוא עזרי.

יח. וכפי שהאר"ך בזה רבינו במאמריו לראש השנה אות ט שעל ידי הכנעה ושבירת לבו של האדם, כשמישים אל לבו נגד מי חטא, ונעשה בעיני עצמו כאין וכאפס, ואינו מרגיש בעצמו שום צד הטבה... מעורר בזה מקור «אין העליון» שהוא למעלה משכל הנבראים, ואין שום קטרוג מגיע לשם, כנודע שג' הראשונות אין בהם תערובת דין כלל, וכמוש"כ בסה"ק כתר עליון שנקרא 'אין' הוא שורש הרחמים שבמדות, ע"ש באורך.

יט. זה [חלק מ]לשונו הק': ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו... או ירצה ש'נוכח' עולה 'מזל', שהיה מתפלל למזל י"ג שצריכה ממנו אשתו, ואמר 'ועתה' אותיות תרע"א, שהוא תרגום של שער, שבשער תזה שהוא אדני" מלא עולה תרע"א שהוא מזל ונקה, וא' שחסר מעתר הוא שנחלק לב' וי"ו ב' נוצר' וי"ו ב' ונקה', וזהו ויעתר שהוא במזל ונקה ששם היה יצחק מתפלל כמו שפירשנו, ואדני" שבמזל ונקה יש י"ב אותיות והם י"ב כוללים שבמזל ונקה כמו שיש במזל ונוצר...

היה נותן לו זאת בלבד של יעקב לא היינו ראויים שיבואו הברכות גם עלינו, כי מי יכול לדמות את עצמו לבחינתו של יעקב ע"ש.

טז. וכבר נתבאר לעיל בהערה אות ג את המעלה הגדולה למי שזוכה גם בזכות עצמו.

יז. להלן בפרשה אות ד מבאר רבינו ענין זה ביתר ביאור, להבין את החילוק בין תפילתו של יצחק לתפילתה של רבקה, שכל אחד משך ישועה ממקום אחר, וזה לשון קדשו: יצחק אבינו ע"ה המשיך ממזל הח' שהוא 'נוצר חסד', היינו גם כן כדברינו שהמשיך חסד עבורינו, ורבקה המשיכה ממזל י"ג שהוא 'ונקה', על דרך אמרם ז'למנקה הוא לשיבם, היינו לבעל תשובה ששב מעצמו לה' ממעשיו הרעים, אמנם מי יוכל לזכות לתשובה שלימה, ולהמשיך חיי בני ומזוני ממזל עילאה מצד מעשיו, לפיכך נעתר הקב"ה לו ולא לה, למען שיזכור לנו זכות אבות אף שלא נהיה ראויים מצד עצמינו, וכפי שמבואר בזוה"ק עצה היעוצה לזכות להמשיך ממזל עילאה הוא על ידי מדת ביטול כאין ממש, כי שלש אלה

במדרגת עבודת השם היא בחינת 'היום ילדתיך' - לידה חדשה^{כא}.

ביאור נוסף על בחינת הלידה החדשה שהיה ליצחק, ועל פי זה יבאר גם פירוש נוסף בפסוק ואלה תולדות יצחק בן אברהם וגו'.

אולי נוכל להעמיס עוד בביאור הכתוב 'ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק', **לפי המבואר בזה"ק** (ח"א ק"ט): **ובספרים הקדושים^{כב}, דיצחק אבינו לא היה ראוי להוליד קודם העקידה כי נשמתו היתה מעלמא דנוקבא**, ולכן גם לא היה לו עד אז את זיווגו, **ועל ידי העקידה פרחו ממנו נשמתו** ונכנסה בתוך האיל, **ונולד בו נשמה חדשה מעלמא דכורא**, ואז נולדה בת זיווגו (עי'

יצחק **בעיניו** של אברהם כמו **לידה חדשה** כאילו שנולד מחדש, שהרי נודע לו על יצחק דבר חדש **מה שלא ידע עליו עד עתה^{כג}**, וכמו שנאמר (תהלים ב, ז): **בני אתה אני היום ילדתיך**, הרי שגם מי שהוא כבר נולד שייך לומר עליו בכל יום שהוא נולד מחדש. וזה הביאור גם במה שהסמיכו במדרש לפסוק 'ואלה תולדות' את הכתוב: **'גיל יגיל אבי צדיק'** (משלי כג, כד), בזמן שנולד צדיק יש **גילה אחר גילה** (ב"ד סג, א) והיינו שמחה אחר שמחה, והביאור בזה הוא, שקודם היה לאברהם אבינו שמחה בלידתו של יצחק, ואחר כך כאשר ראה אברהם אבינו איך שיצחק **נתעלה ממדריגה למדריגה**, ובכל פעם נעשה בעיניו יותר נכנע ושפל, נתוסף בו שמחה יתירה, כי כל עליה

הערות וצינים

אברהם אבינו בחכמה ויראת חטא, לכן היה נקרא לו זרע גמור, הן מצד הגוף והן מצד הנפש, והיינו דכפל קרא אלה תולדות יצחק בן אברהם וגו', כלומר, שהיה בן אברהם מצד הגוף, וכן אברהם הוליד את יצחק מצד הנפש, שנפשו נאצל משורש נפש של אברהם... וזהו דריו המדרש על פסוק זה את הכתוב 'גיל יגיל וגו', כלומר כיון דשמעינן מהא דצדיק בן צדיק נקרא לאביו תולדה כפולה מצד הגוף ומצד הנפש, א"כ ניחא הוא דכפל הכתוב לומר גיל יגיל אבי צדיק, לפי שיש בו שמחה כפולה מצד תולדות הגוף ומצד תולדות הנפש, וכנראה שקשה לרבינו על פירוש זה, שהרי השלמת הנפש באה לאחר מכן כאשר הצדיק עובד את ה' ומשלים תיקון נפשו, וא"כ למה נאמר בפסוק שיש לאבי צדיק גיל יגיל **בזמן 'שנולד' צדיק?** לכן מבאר רבינו דבאמת בכל פעם כאשר הצדיק מתעלה בהשלמת תיקון נפשו, הרי הוא כמי שנולד מחדש, וזהו שמרמז המדרש בפירוש הכתוב גיל יגיל - שהיא שמחה כפולה, כי כל פעם שבן הצדיק מתעלה במדרגת השלמת נפשו, מתרבה לאביו יותר ויותר שמחה. וזהו גם מה שמרומז בכפילות לשון הפסוק 'ואלה תולדות יצחק בן אברהם וגו'.

כב. ספר הליקוטים פרשת חיי שרה ד"ה ויען. ועיין במדרש תלפיות ענף יצחק, ובמגלה עמוקות.

כ. במאמרי ר"ח מרחשון אות ד מביא רבינו בתוך דבריו הק': כשאדם מתבונן אל לבו שהימים הקדושים שמשפיעים חיות דקדושה לנפש הישראלי חלפו ועברו, והוא העלה חרס בידו, שלא הרגיש כלל בעצמו שום חיות, ידע נאמנה שהסיבה היא מחמת שמחוסר כח ההכנעה, שכל זמן שהאדם מרגיש את עצמו והישות שלו לא יוכל להרגיש החיות דקדושה ברוחניות מקדושת הימים, וחז"ל הורונו מה יעביד איניש ויחיה? ימית את עצמו, ופירש"ז ז"ל ישפיל א"ע, וכמו שכתב בזה"ק (ח"א ק"ה): **מאן דנחית מדרגא וכו' קארי ב' מיתה** [מי שיורד ממדרגתו הוא בחינת מיתה], היינו על ידי מה שמשפיל א"ע עדי ארץ כעפר ממש לכל זוכה להרגיש החיות דקדושה... ואם ירידה ממדרגה שבא מחמת גאוה נקרא בחינת 'מיתה', הרי שלעומת זה ובמדה טובה מרובה - כאשר אדם מתעלה במדרגתו שזה בא מתוך הכנעה ושפלות, מקבל על ידי זה חיות חדש, וממילא נחשב כאילו נולד מחדש ודו"ק.

כא. המדרש מביא על הפסוק 'ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק' וליישב את כפל הלשון בפסוק אומר המדרש: זהו שאמר הכתוב: גיל יגיל אבי צדיק ויולד חכם ישמח בו. למה נאמר כפל לשון 'גיל יגיל', כי בזמן שנולד צדיק יש גילה אחר גילה [כלומר שמחה כפולה ומכופלת]. ומבאר שם בנזר הקודש... דיצחק היה ממלא מקומו של

ז"ל: שתולדות יצחק היינו **יעקב ועשו האמורים בפרשה**. ומה שאמר אברהם הוליד את יצחק, היינו **שיצחק אבינו ע"ה תלה** את הזכות של **כל תולדותיו**, שהיה לו מחמת הנשמה החדשה שבא לו על ידי העקידה, **תלה הכל באביו**, שהוא היה **כל הגורם לזה**, בכח העמידה בנסיין העקידה. וזה הוא **פירוש הכתוב 'ואלה תולדות יצחק'**, היינו התולדות של יצחק שהם **"יעקב ועשו האמורים בפרשה"**, מהיכן זכה יצחק שיהיו לו תולדות, **הכל הוא רק בכח שהוא בן אברהם**, דהיינו בזכות המסירות נפש של אברהם אבינו בעקידת יצחק, שעל ידי זה זכה לנשמה חדשה מעלמא דדוכרא, ואילו **דעת אביו אברהם** היה בהיפך, שכל תולדותיו של יצחק אינו בזכותו אלא בזכותו של יצחק בלבד, כיון **שיפה כח הבן מכח אביו**, ורק זכותו של יצחק **שפשט את צווארו לעקידה** וזכה לעמוד בנסיין. **הוא היה גורם לכל התולדות של יצחק**.

וזה הוא פירוש הפסוק שדרש והסמיך המדרש רב על הפסוק 'ואלה תולדות' המורה על גודל מדרגת ההכנעה של יצחק, שלא תלה שום זכות בעצמו אלא באביו בלבד, לכן דורש **על יצחק את הפסוק 'גיל גיל אבי צדיק ויולד חכם ישמח בו' - גילה אחר גילה**, היינו **גילה הראשונה** שהיה לאברהם אבינו

ברש"י פ' וירא כב, ט, וכיון שהנשמה הקודמת פרח ונכנסה **בהאיל הנשחט תמורת יצחק**, ולזה נחשב לו **ליצחק** שהוא **ממש נשחט**, כי הרי **נשמתו היתה בהאיל הנשחט**, וכל זמן שהיה לו נשמה מעלמא דנוקבא לא היה באפשרי להוליד תולדות, רק אחר כך כשהיה לו נשמה מעלמא דדוכרא אז נעשה ראוי להוליד תולדות, ונמצא שכל תולדותיו באו לו אך ורק בזכות העמידה בנסיין העקידה, **ויצחק אבינו ע"ה תלה** את כח עמידתו בגודל הנסיין מהעקידה, שאין זה מכוחו וצדקתו כלל, אלא **הכל בכוחו של אביו אברהם אבינו ע"ה**, ואילו **אברהם אבינו אבינו ע"ה תלה הכל בבנו יצחק**, שרק מכוח צדקתו וקדושתו זכה לעמוד בנסיין גדול כל כך.

על פי זה מוסיף לפרש עוד כוונת רש"י ל: יעקב ועשו האמורים בפרשה.

וכן ביאור נוסף בדברי המדרש שהסמיך לכאן את הכתוב: גיל יגיל אבי צדיק ויולד חכם ישמח בו.

וזה הוא פירוש הפסוק 'ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק', ולכאורה קשה שהפסוק פותח בתולדות יצחק ואומר שאברהם הוליד את יצחק? והביאור בזה **כמו שפירש רש"י**

הערות וציונים

להשחט, וכמבואר במדרש שוחר טוב [עיין שם וזה לשונו, אברהם אמר אני שוחט, יצחק אמר אני נשחט], ואחר כך כאשר ראה שהאיל נאחז בסבך בקרניו, ואינו מתעצם בכל כוחו לדלוג שור ולבוא למוזבח, אשר רק לזה נוצר ונברא בין השמשות, אמר אברהם שזה האיל אינו זה האיל המתוקן מששת ימי בראשית לזה, שנכנסה בו נפש יצחק, רק זה הוא איל אחר, לא זה האיל המתוקן לכך.

ג. על גודל השתוקקות נפשו של יצחק לעקידה כותב רבינו בפ' וירא (אות ז) דבר נורא, שלאחר שראה אברהם אבינו איך שיצחק רץ לדבר מצוה - למסור נפשו לעקידה, וכשנצטוו לקחת איל תמורו, לא האמין שזהו האיל, וז"ל קדשו: וכאשר ראה אברהם אבינו ע"ה גודל חשק ורצון בנו יחידו להשחט על קדושת שמו ית', כמבואר במדרש שאמר לו אבא כפתיני יפה שלא אבעט ואפגום הקרבן, וגם מבואר בתורה (כב, ח) וילכו שניהם יחדיו, בלב אחד ובמחשבה אחת, זה לשחוט וזה

הוא מדרגה של בחינת **חכם**, להיות נכנע ושפל, כי **חכמה** היא **"כח"מה**, היינו הכנעה ושפלות, אז זכה אברהם אבינו לתוספת ברכה של **'זולד חכם ישמח בו'**, שמלבד הגילה אחר גילה שהיה לו ביצחק על שנוולד בו נשמה חדשה, עוד היה לו שמחה יתירה על כי **נולד** ביצחק **עוד** מדרגה שהיא **ברבו יתיר** - יתירה על כל המעלות, שזכה גם להיות **בחכמה יתירה** של כח מה - בהכנעה וענוה גדולה מאד. (כתי"ק)

היה **בלידתו** של יצחק, **ואחר כך כשראה אברהם אבינו ע"ה גודל קדושתו** של יצחק בשעה שפשט **צווארו לשחיטה**, ופרחה נשמתו וזכה עי"ז לנשמה חדשה, **ואז נאמר עליו 'בני אתה אני היום ילדתיך'**, אז היה לו גילה שניה כיון ש**נוסף לו גילה חדשה שזכה לבן צדיק כזה**. **ואחר העקידה כשראה אברהם אבינו שיצחק איננו תולה המעלה של נסיון העקידה בעצמו ורק הכל באביו כנ"ל, וזה**

תמצית המאמר

מי שענה לאבותינו ולכל הצדיקים התמימים והישרים הוא יענו.

אבות תקנום, היינו שתיקנו דרך למעבר תפילתנו גם כן בהתכללותינו בתפילתם, כי תפילתם עשה דרך לכל הבא להתפלל אחר כך, ואף מי שלא יהיה ראוי לתפילה הזאת, יתוסף בו רבות קודשא שיפעול בתפילתו כל טוב, על ידי זכות תפילת הצדיקים שהתפללו על הדבר הזה, ואף על בני חיי ומזוני דלאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא עילאה וכיון שרבקה תלתה בזכות עצמה שהיתה צדקת באמת, ואם שמע הקב"ה אז לתפילתה, ממילא היה נשאר זכר הנפלאות האלה על ידי תפילותיהם גם כן על בחינה זאת, ממילא זה שלא היה לו לתלות בזכות עצמו, לא היה יכול להתפלל ולעורר תפלת רבקה, שאין תפילתו דומה לתפילתה, שהיא היתה צדקת והיה לה זכות עצמה, מה שאין כן המתפלל הזה, לכן הקב"ה בחסדו הגדול למען לעשות זכר לנפלאותיו במדת חנון ורחום ה', הקשיב ונעתר רק לתפילת יצחק שתלה הכל בזכות אביו. ג. אף שלפי האמת היה לו זכות עצמו, אך הוא תלה הכל רק בזכות אבותיו, ובכח הביטול העצום עורר אין העליון הנקרא מזל עליון. ולזאת נתעורר זכות תפילה כזאת בזכות אבות, ממילא גם אנחנו אף שאין לנו זכות עצמינו, אף על פי כן אנו מתפללים הכל כמו יצחק אבינו רק בזכות אבות, וזכותם ותפילתם נתעורר שנוכל גם אנחנו להושיע בכל תפילותינו, ולהתוסף בנו רבות קודשא על ידי התפילות, שנהיה ראויים גם בזכות עצמינו שיוכל הקב"ה לתלות בזכות עצמינו, לפיכך לו ולא לה.

כ"ק מרן האדה"ז ז"ע מפרש את הכתוב: ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק, היינו שאברהם הלך תמיד במחשבה שהוא מצד עצמו אין לו שום זכות במה לתלות, רק זה הזכות שיש לו בן הגון יצחק, ויצחק תלה הכל רק בזכות אביו אברהם, וזה היה הלכסם ודרכם בקודש תמיד. וזה הוא כוונת רש"י ז"ל: שאינו דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע, כי הצדיק בן צדיק תולה הכל בזכות אבותיו, כי הוא נולד בקדושה ובטהרה ורך המזג, ובזה רואה תמיד חסרונות עצמו ויודע שאינו כדאי להתפלל, ותולה הכל בזכות אבותיו, אבל הצדיק בן רשע אין לו לתלות בזכות אבות, ורואה את עצמו טוב מאבותיו כאשר כן הוא האמת, ולזאת תולה הכל בזכות עצמו, ולפי זה תפילת יצחק ורבקה לא היו שוים, כי זה בזכות אבותיו וזו בזכות עצמה, וזה יועתר יצחק לנוכח אשתו, היינו כנגדה ממש שהיא תלתה בזכותה, ואיהו בזכות אברהם אבינו ע"ה.

ומה שמסיים רש"י וחוזר על דבריו: "לפיכך לו ולא לה" בא לומר טעם נוסף למה התקבל רק תפילתו של יצחק. ומפרש רבינו בשלושה אופנים: א. יען כי חביב בעיני הקב"ה מדת השפלות וההכנעה ושוכן את דכא, ולב נשבר ונדכא אלקים לא תבזה, לפיכך חביב בעיניו תפילת צדיק בן צדיק התולה בזכות אחרים, וזה טעם אחד למה קיבל הקב"ה את תפילתו של יצחק ולא של רבקה. ב. כל מעשי אבות סימן לבנים, וכל תפילותיהם של האבות היו רק לבניהם אחרים שיוכלו להתפלל גם כן בעת צרתם, ותפילות

ואלה תולדות יצחק, יעקב ועשו האמורים בפרשה, הכל הוא בכח בן אברהם, ודעת אביו אברהם, שיפה כח הבן מכח אביו, ויצחק שפשט צווארו לעקידה הוא היה הגורם לכל תולדותיו.

ומה שדרש המדרש רבה על יצחק את הכתוב 'גיל גיל אבי צדיק ויולד חכם ישמח בו' גילה אחר גילה, מפרש רבינו בשני אופנים: **א.** שגילה הראשונה הי' בלידתו, ואחר כך כשראה אברהם אבינו ע"ה גודל קדושתו שפשט צווארו לשחיטה, נוסף לו גילה חדשה שזכה לבן צדיק כזה. **ב.** הגילה השניה יה לו לאחר העקידה כשראה שיצחק אינו תולה המעלה בעצמו ורק הכל באביו כנ"ל, וזה הוא חכם, חכמה "כח"מה, אז ויולד חכם ישמח בו.

לפי המבואר בספרים הקדושים, דיצחק קודם העקידה נשמתו ה' מעלמא דנוקבא, ועל ידי העקידה פרחה ממנו נשמתו ונולד בו נשמה מעלמא דדכורא, והנשמה הקודמת פרחה בהאיל שנשחט במקום יצחק, ולזה יצחק ממש נשחט, ורק אחר כך כשהיה לו נשמה מעלמא דדכורא נעשה ראוי להוליד תולדות, ויצחק אבינו ע"ה תלה הנסיון מהעקידה הכל באביו אברהם אבינו ע"ה, ואברהם אבינו אע"ה תלה הכל בבנו יצחק. וזה הוא פירוש הפסוק ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק, וכמו שפירש רש"י ז"ל יעקב ועשו האמורים בפרשה. היינו שיצחק אבינו ע"ה תלה כל תולדותיו, שהיה לו מחמת הנשמה החדשה שבא לו על ידי העקידה, תלה הכל באביו, שהוא היה כל הגורם לזה, וזה הוא פירוש הכתוב

הוראה למעשה בעבודת ה'

א. כל מעשה האבות היו סימן לבנים, וכל תפילותיהם היו רק לבניהם אחריהם שיוכלו להתפלל גם כן בעת צרתם, ותפילות אבות תקנום, שתיקנו דרך למעבר תפילתנו גם כן בהתכללותינו בתפילתם, ותפילתם עשה דרך לכל הבא להתפלל אחר כך, ואף שלא יהיה ראוי לתפילה הזאת, יתוסף בו רבות קודשא שיפעול בתפילתו כל טוב, על ידי זכות תפילת הצדיקים שהתפללו על הדבר הזה, ואף על בני חיי ומזוני דלא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא עילאה.

ב. נפש הישראלי כשהוא מבין ומביט צור מחצבתו ושורש גזעו, שהוא מגזע אבותינו הק' אברהם יצחק ויעקב, והוא שפל וגרוע ונבזה בעיניו, בכח הכנעתו ושברון לבו והבושה, שהם אותות מחצבת זרע אבותינו הק', מעורר זכות אבות הקדושים שהיו מכניעים ומשפילים את עצמם, ובזכרו ההבדל ומרחק הרב אשר בינו לבין אבותיו ומתבייש מאוד מאוד, בהכנעתו ובבושה יתירה זוכה לעורר עליו קדושת אבותיו.

ג. על ידי הכנעה ושבירת לבו של האדם, כשמישים אל לבו נגד מי חטא, ונעשה בעיני עצמו כאין וכאפס, ואינו מרגיש בעצמו שום צד הטבה, מעורר בזה מקור "אין העליון" שהוא למעלה משכל הנבראים, ואין שום קטרוג מגיע לשם, כנודע שג' הראשונות אין בהם תערוכות דין כלל, וכמו שכתבו בסה"ק כתר עליון שנקרא 'אין' הוא שורש הרחמים שבמדות.

בינת המאמר

מעשיהם של צדיקים

א

תפילות אבות תקנום.

עיון תפילה

ויש לציין כי כעין זה נפסק להלכה בטור ושו"ע (או"ח סי צח ס"ה): "ואל יחשוב אדם שראוי הוא שיעשה הקב"ה בקשתי כיון שכיווני בתפילתי, דאדרבה בזה הוא מזכיר עוונותי, אלא יחשוב שיעשה הקב"ה בחסדו, ויאמר **מי אני דל ונבזה בא לבקש מאת מלכי המלכים הקב"ה** אם לא מרוב חסדיו שהוא מתנהג בהם עם ברייתו". והבית יוסף מביא שמקור הלכה זו הוא בגמ' ראש השנה (טז): שלושה דברים מזכירים עוונותיו של אדם, ואחד מהם הוא **עיון תפילה**, ופירשו רש"י ותוס' (ד"ה ועיון, וכן הוא ברשב"ם ב"ב קסד): שמתאמץ לכוון לבו, ובוטח שתהא תפילתו נשמעת בשביל זה, **ולדברי רבינו כל זה הוא דוקא כשהוא תולה בטחונו בעצמו ובזכותו, אבל אם הוא מכיר בשפלותו ואינו תולה בטחונו אלא בהקב"ה בלבד ובזכות שלושת אבות, הרי זכותם ותפילתם נתעורר שנוכל גם אנחנו להוושע בכל תפילותינו, ולהתוסף בנו רבות קודשא על ידי**

להכליל את תפילתו עם האבות הקדושים.

רבינו זי"ע כותב במאמרו כי כל מעשי אבות סימן לבנים, וכל תפילותיהם היו רק לבניהם אחריהם שיוכלו להתפלל גם כן בעת צרתם, ותפילות אבות תקנום - שתיקנו דרך למעבר תפילתנו גם כן בהתכללותינו בתפילתם, והיינו כי תפילתם עשה דרך לכל הבא להתפלל אחר כך, ואף שלא יהיה ראוי לתפילה הזאת, יתוסף בו רבות קודשא שיפעול בתפילתו כל טוב, על ידי זכות תפילת הצדיקים שהתפללו על הדבר הזה, ואף על בני חיי ומזוני דלאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא עליאה... ולזאת נתעורר זכות תפילה כזאת בזכות אבות, ממילא גם אנחנו אף שאין לנו זכות עצמינו, אף על פי כן אנו מתפללים הכל כמו יצחק אבינו רק בזכות אבות, וזכותם ותפילתם נתעורר שנוכל גם אנחנו להוושע בכל תפילותינו, ולהתוסף בנו רבות קודשא על ידי התפילות, שנהיה ראויים גם בזכות עצמינו שיוכל הקב"ה לתלות בזכות עצמינו, לפיכך לו ולא לה.

יעשה כי הוא מוכרח להתפלל, ומתוך מחשבה זו עמד להתפלל, ובאמת הכנה זו היא ההכנה היקרה ביותר מכל ההכנות, וזהו הפירוש ואל יבוא בכל עת וגו' בזאת יבוא, כלומר עם כח המחשב של 'אל יבוא בכל עת' שהוא עדיין אינו מוכן לגשת אל הקודש, בזאת עצמו יבוא אל הקודש, כי זאת היא ההכנה המקודשת מכל ההכנות.

תפילת מנחה של האדם הטרוד על המחיה ועל הכלכלה בוקעת רקיעים

והרה"ק המגיד מטריסק זי"ע מביא בספרו 'מגן אברהם' מה ששמע מאביו הק' רבי מרדכי המגיד מטשערנאביל זי"ע שאמר בשם הבעל שם טוב הק' זי"ע שגם זה האיש המוטריד בעסקיו כל היום בשווקים וברחובות, וכמעט שהוא שוכח שיש בורא עולם, רק בעת שמגיע זמן תפילת המנחה עולה על זכרונו שהגיע זמן התפילה, והוא גונח ונאנח בלבו בהתבוננות האיק' שפנה כל היום בהבלי העולם, והוא רץ לסימטא אחת מן הצד ומתפלל מנחה, הגם שאינו יודע כלל מה הוא מדבר, בכל זאת גם זה הוא חשוב ויקר מאוד לפני הבוב"ה והאנחה שלו בוקעת רקיעים.

רחמנא אמר תקעו

בפרשת צו אות א כותב רבינו בלשונו הק': מחשבתו מכל עניני עולם הזה, ולחשוב במחשבתו רוממות השי"ת וגדולתו, ושהוא הוא המצוה המצוה זאת, ולעומת זה שפלות עצמו, ושיתבונן בזה עד שיעצמו קרוב להתפשטות הגשמיות וכמבואר (טו"ש ע"א ח"א צח, א), אבל מי יערך לו, מי יוכל להכין את עצמו. ועיקר הכנה היא הכנעה של אמת, שידע בידיעה אמיתית

התפילות, שנהיה ראויים גם בזכות עצמינו שיוכל הקב"ה לתלות בזכות עצמנו.

כי אתה שומע תפילת כל פה.

בספר 'טהרת הקודש' (מאמר תשובה בתפילה) מביא שסיפר לו מורו ורבו הגה"ק מבלאז'וב זי"ע, שהרה"ק בעל העטרת צבי מזידיטשוב זי"ע היה קדוש ונורא מאוד, ולא הוציא דיבור בשום פעם בלי יחוד וכוונה גדולה ואפילו דיבורי חול, והיה לו לאותו קדוש אלף תיבות, שרק בהם היה מדבר כל דיבוריו, ויחד בזה יחודים גדולים ונוראים, כמפורסם גדולת קדשו בכללות עמנו הקדושים. פעם אחת בא לפניו איזה ענין של בקשה גדולה, ולא מצא אז לחדש שום יחוד לעשות טובה לזה הנפש, והיה לו צער גדול מזה ונפל בלבו מאוד, עד שבא בזכרון קדשו פירוש על לשון התפילה "כי אתה שומע תפילת כל פה" פירוש כשאדם מואס באיזה דבר, אז רוקק ואומר פה [פע], והמכוון שאפילו תפילה כזה שהוא רק פה - פע בעלמא, שהוא ברקיקה ואינו חשובה כלל, עם כל זה גם תפילה כזה הקב"ה שומע, ובזה התחזק להתפלל בפשטות ובזה המתיק הדינים.

הכנה לתפילה.

ובספר דברי ישראל (פ' אחר) מביא פירוש נפלא על הכתוב: ואל יבוא בכל עת אל הקודש בזאת יבוא אהרן... כי מי שעובד את ה' באמת מעולם אינו מוכן לתפילה, כי אחר כל ההכנות שמקדש ומטהר את עצמו לעבודת ה', אומר מי אנכי שאזכה לגשת אל הקודש ולהתפלל, כנודע מאיש אלוקי הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע שהיה אומר על עצמו קודם התפילה "ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי" אך מה

וּכְתוּב רַנְנוּ צְדִיקִים בַּה'

וכן אמר הרבי רבי בונם מפרשיסחא זצלה"ה זי"ע על שוכן עד מרום וקדוש שמו (תפילת נשמת), ר"ל אחרי שאנו רואים גדלותך ורוממותך, איך נוכל לפתוח פה ולהתפלל לפניך מרום וקדוש, אלא וכתוב רננו צדיקים בה', היינו שכתוב בתורתך שנתפלל, ככתוב (דברים יג, ה) ואותו תעבדו, וגילו לנו חז"ל (עי' תענית ב.) זו תפילה, ומחויבים אנחנו לקיים מצותיך, אף שאין אנחנו יכולים להכין את עצמינו כראוי לפניך (עי' רמתים צופים א"ר פרק ו אות לד). וזה שאמרו חז"ל (ברכות ל:) אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש, ופירש רש"י ז"ל (ד"ה כובד) הכנעה, ואף שהחסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת קודם התפילה כמאמרם ז"ל (שם), עם כל זה עיקר הכנתם להתפילה היה כובד הראש, והיא הכנעה וכהנ"ל (עי' עבודת ישראל פר' קדושים).

שלא יוכל להכין את עצמו להיות ראוי ומוכשר למצות ה', וכמו שאמר הרבי רבי בונם מפרשיסחא זצלה"ה זי"ע על הפסוק (תהלים קלח, ו) כי רם ה' ושפל יראה, השפל רואה רוממות השי"ת. וכשיתבונן ויחשב ברוממות השי"ת מיד הוא נרתע לאחוריו ויודע שהוא בריה שפילה אפילה (רמב"ם יסוה"ת ב, ב), ואיננו יודע עד מה, רק סתם כפשוטי בני אדם, וכמאמר הר"ש מקינון (שו"ת ריב"ש סי' קנז), וכל כוונתו היא רק לקיים מצות הבורא ב"ה שצונו לעשות המצוה, וכמאמר הרבי מלובלין זצלה"ה זי"ע (זכרון דברים מאמר יב) על מאמר חז"ל (ר"ה טז.) למה תוקעין רחמנא אמר תקעו, היינו שזה הוא הכוונה הנבחרת בכל המצוות, שאנחנו עושים מצות ה' שצונו בזה, אף אם לא נדע שום טעם ולא נרגיש שום אור ונעימות, אף על פי כן נעשה מחמת ציווי הבורא ית"ש.

ב

כְּגַלְגַל אַבּוֹת תּוֹשִׁיעַ בָּנִים וְתַבִּיא גְאוּלָּה לְבָנֵי כְּנִיָּהִם.

בכל תפילותינו, ולהתוסף בנו רבות קודשא על ידי התפילות, שנהיה ראויים גם בזכות עצמינו שיוכל הקב"ה לתלות בזכות עצמינו" [בביאורים הרחבנו לבאר מהו הענין שנזכה להרבות בנו קדושה עד שנהיה ראויים גם בזכות עצמנו], והדברים יבוארו בתוספת ביאור כדלהלן:

הגשה לתפילה בזכות האבות הקדושים.

בענין מה שכתב רבינו במאמרו הק' "גם אנחנו אף שאין לנו זכות עצמינו, אף על פי כן אנו מתפללים הכל כמו יצחק אבינו רק בזכות אבות, וזכותם ותפילתם נתעורר שנוכל גם אנחנו להושיע

משרשיו, עד שהעץ נחלש יותר ויותר, ולא היה חסר אלא פעולה קטנה כדי לעקרו כליל.

כן הדבר עם תפילותינו, אחרי אשר כל הצדיקים בכל הדורות שפכו דמעות כמים להתפלל על גאולתינו ופדות נפשינו, כבר לא חסר כי אם מעט עד שנזכה במהרה לאורו של משיח, הנה זה עומד אחר כתלינו, ומחכים רק על תפילותינו.

ודבר ה' יקר מאד בימים ההם - בזמן הזה יש להקב"ה נחת רב מכל פעולה טובה שעושים.

רבינו הק' מאורן של ישראל ז"ע כתב בספרו הק' (ישמח ישראל פרשת עקב אות ד) לפרש את מאמר הכתוב: 'והיה עקב תשמעון' על פי מה ששמע מאביו הק' **כ"ק מרן האדה"ז** ז"ע, כי הקדוש **רבי חיים ויטאל** ז"ע שאל את **האר"י הקדוש** על מה שאנו רואים את גודל העבודה של התנאים והאמוראים, כענין שסיפרו בירושלמי (שבת ה, ד) פרתו של רבי אלעזר בן עזריה היתה יוצאה ברצועה שבין קרניה שלא ברצון, אמר רבי חנניה פעם אחת יצאת והושחרו שיניו מן הצומוות, תנא לא שלו היתה אלא של שכניתו, ולפי שלא מיחה בה נקראת על שמו, ע"כ, מעתה אם על חטא קל כך מה נענה אנן אבתריה? ואיזה ערך יש לכל מעשינו לעומת גודל עבודת התנאים? והשיב לו האר"י הק' כי התנאים והאמוראים היו בעלי נשמות גבוהות מאוד, על כן היתה עבודתם צריכה להיות באופן גדול כזה, אבל בימינו שהדורות חלשים, אין מבקשים מאיתנו דברים גדולים כאלה. ואומר שם רבינו הישמח ישראל ז"ע בלשונו הק' **כי אנחה אחת מעומק יקר וחביב בעיני ה' יותר מהתעניתים והיסגופים של הראשונים, מחמת גודל הסתרת הפנים'. ומוסיף על זה כי אם האר"י הק' אמר כן**

הרה"ק מרופשיץ ז"ע כותב בפרשת ויגש שיש שלושה אופני מחשבה שעל ידם יוכל האדם להתחזק ויערב לבו לגשת אל עבודת הקודש - זו תפילה, והראשון הוא: שיחשוב בלבו אמת שמפאת עצמי ומעשי אני הבל וריק, אבל אבוא לפניו יתברך שמו **בזכות אבותינו אברהם יצחק ויעקב, כיון שאני אחוז בקדושתם, כי יעקב חבל נחלתו, ומי שאוחז בחבל למטה מנענע החבל למעלה, אף שהחבל ארוך הרבה מאוד, וזה האוחז רחוק מאוד מראש החבל, עם כל זה על ידי אחיזתו מנענע למעלה, ולכן אף שאמת שאני בבחינה התחתונה מאוד, מכל מקום כיון שאני בכלל בני ישראל, יש לי כח לעורר על ידי תפילתי כל העולמות, ויעשה לי השם יתברך בקשתי ויקבל ה' יתברך נחת רוח מתפילתי.**

לא נשאר לנו היום כי מעט כדי לגמור לעקור את העץ

הרה"ק **השרף רבי אורי מסטערליק** ז"ע המשיך פעם משל על ענין התפילה של הדורות האחרונים: שהיה אילן גדול ורב פירות, אשר המלך הכריז פרס עצום לכל מי שיצליח לעקור אותו משורשו, והגיעו לשם כל הגיבורים ובעלי כח וניסו לעקור את האילן אך ללא הועיל, האילן היה נטוע איתן ולא הצליחו להזיזו, ככה עבדו ועמלו שבועות וחדשים רבים ללא הצלחה. לילה אחד עבר שם ילד אחד, ולפי תומו בלא יודעין נשען על העץ הרחב, ואז לפתע קרס העץ ונפל ארצה בקול רעש גדול, ויתמהו כולם על גבורתו וכוחו במקום שרבים וגדולים ממנו לא הצליחו. אמנם הדבר ברור ומובן, שכל זה שהצליח הילד להפיל העץ הוא אחר אשר עמלו כל כך הרבה שבועות להחליש העץ ולנתקו

אמרו רז"ל (יבמות סב.) אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, היינו כנודע אשר כל בני אדם שבעולם במשך כל הדורות המה קומה אחת, דוגמת גוף אחד, שכל נשמותיהם כלולות בקומת אדם הראשון, בדורות הראשונים היו הנשמות בבחינת ה'ראש', שהיו נשמות גדולות מאוד, בדורות הבאים אחריהם היו הנשמות נמוכות מן הראשונים, בבחינת הידיים, ובדורותינו בימות עקבתא דמשיחא הנשמות הם בבחינת ה'עקביים', נשמות קטנות מאוד, ששכלם ודעתם קטן מלהבין עמקות התורה, ויודעים רק פשטיות התורה בלבד, ואינם יכולים לקיים מצוות בדרגת הדורות הראשונים, אולם **אעפ"כ גם הנשמות האלה, כאשר מקיימים מצוות השי"ת באופן פשוט כפי שביכולתם לעשות, גורמים בזה שמחה לפניו ית',** וזהו והיה עקב, והיה הוא לשון שמחה, עקב רומז לעקבתא דמשיחא, ר"ל בעקבתא דמשיחא כאשר יהיו הנשמות קטנות ודעתם קצרה מלהשיג כל התורה והמצוות, הנה אם תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם, אעפ"י שתהיה עשייתכם בפשטות, בלי ידיעת סודות התורה והמצוות, תעוררו במעשיכם הטובים שמחה גדולה לפניו ית'.

להחשיב את גודל יקר ערך התפילה של כל אחד, ואפילו בזמן הזה בצוק העיתים מצרות הגלות.

בספה"ק **תולדות יעקב יוסף** בפרש עקב (ד"ה מצוה והלכת בדרכיו) כתב בזה הלשון: **שמעתי ממורי** שרוב ענוותנותו של אדם גורם שנתרחק מעבודת השי"ת, שמצד שפלותו אינו מאמין כי האדם גורם על ידי תפילתו ותורתו שפע אל כל העולמות, וגם המלאכים ניזונים ע"י תורתו ותפילתו, שאילו היה

בדורו, קל וחומר בן בנו של ק"ו בדורותינו אלה, די במה שאנו רוצים וחפצים לקיים רצון ה'... **בזמן הזה,** וזהו שאמר הכותב והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה וגו', היינו בימות עקבתא דמשיחא כל מה שישמעו ויעשו ישראל מצוות ומעשים טובים, אף אם לא יהיה זה כראוי, אלא בבחי' עקב, ייחשב לפני הקב"ה כאילו קיימו כל המצוות בשלימות הראוי, ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד וגו'.

ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם

ודברי האר"י הק' הנ"ל הובאו גם בסה"ק **בני יששכר** (כסלו טבת מאמר ד אות סז בהג"ה, שט אות קמד) ושם כתב שהאר"י הק' השיב לרבי חיים ויטאל זי"ע **"כי היות שגברה עכשיו הסטרא אחרא, על כן המעט שאנו עושים היום נחשב כמו הרבה מעשים טובים שעשו התנאים"**. ועל פי זה מפרש הבני יששכר מה שאומרים בנוסח על הנסים ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, כי באמת בימי החשמונאים היה חסר לישראל זכויות, אבל הקב"ה לימד עליהם זכות מצד זה שהיה אז המצב קשה בעולם, וזהו הפירוש, עמדת להם, פירוש הקב"ה עמד לימנים של ישראל לטעון לטובתם, ומה היתה טענתו, בעת צרתם, היינו שהמצב בעולם קשה והוא עת צרה, על כן מעט המעשים טובים שעושים עתה נחשב כמו הרבה מעש"ט בזמנים הטובים, וזה המעט מספיק להמשיך להם הישועה, ומסיים הבני יששכר **'והיא טענה מופלגת'.**

והיה עקב תשמעון

ובספרו הק' **'אגרא דכלה'** (אות ז) כתב ג"כ לבאר רמז הפסוק והיה עקב תשמעון בדרך האמור, כי

יקרהו עון, שלא תהיה ח"ו שמחה שאחריה תגוה, ועל כל ענין יתפלל כלשונו... ואף כי לשונו לשון עלג, ואינו יכול להתפלל בלשון עברי כראוי, הוא חביב לפני הקב"ה כאילו הרבה להתפלל בלשון רחבה שפה ברורה ונעימה וצחה!...

מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך

הרה"ק בעל התפארת שלמה זי"ע כותב בפרשת עקב (ד"ה והיה עקב) דעתה בעקבתא דמשיחא שאין בנו כח לכוון כנכון, **לכן גם המעט מהערת הקדושה דוחה הרבה מהסטרא אחרא, כי מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך.**

ולפלא גדול, שגם החפץ חיים ז"ל הלך בדרך זו, כמו שסיפר ר' דוד סטפנסקי ז"ל מה דברידיה הוה עובדא, שכאשר שלחוהו הוריו ללמוד בישיבה באירופה, רצה בראשונה לראות את החפץ חיים, ובגלל טלטולי הדרכים וקושי הנסיעה אירע לו שבאחד הימים שכח להתפלל תפילת מנחה, כשנכנס לחפץ חיים לקבל ברכת שלום, דיבר עמו הח"ח באריכות, והסביר לו שבשנים עברו היה העולם מלא בתורה ועבודה, והיו אז הרבה יהודים תלמידי חכמים יראים ושלמים, ועל כן לא היתה האבידה ניכרת כל כך, ולא עוד אלא שאף את תפילתו של כל אדם היו בודקים בשמים, האם שפך לבו כראוי לפני קונו, **אבל בזמננו שמעט המה עוסקים בתורה ותפילה, ובני עליה המה מועטים ביותר, אם כן נתייקרה הסחורה, וכאשר האדם שוכח אפילו תפילת מנחה אחת, גדול החסרון בזה מאד, וכמו כן אין הקב"ה בודק כל כך את התפילות אם הם נאמרים מכל הלב כראוי וכדבעי, כי יקרה היא מפנינים וכל חפצים לא ישוו בה."**

מאמין בזה כמה היה עובד ה' בשמחה וביראה מרוב כל', ומזה יש לנו ללמוד עד כמה שצריכים אנו להאמין באמונה שלימה, ולידע שכל פעולה שאנו עושים יש לה חשיבות גדולה למעלה בשמים.

הקב"ה כביכול שומר ושוקד על שפתי האדם לנשקם, כאשר הם מדברים בתורה ותפילה כראוי.

בתולדות (שם) מוסיף, שזהו פירוש מאמר הכתוב (תהלים סח, יד): אם תשכבון בין שפתיים, היינו שהקב"ה כביכול שומר ושוקד על שפתי האדם לנשקם, כאשר הם מדברים בתורה ותפילה כראוי. וכאשר ישים זאת האדם אל לבו, ודאי יתמלא שמחה וחרדה מזה שהקב"ה שומר ושוקד על מוצא שפתיו. וכן מביא הרה"ק הקדושת לוי זי"ע שהאדם צריך להאמין אשר בקיום המצוות גורם תענוג להקב"ה כביכול עוד יותר מעבודת המלאכים, ומביא בשם הרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע וכן מובא בשם הבעש"ט הק' זי"ע לבאר מאמר חז"ל (זוה"ק ח"ג א): ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים, ענין הפרנסה היא התענוג שהקב"ה מקבל מלימוד התורה וקיום המצוות ומעש"ט שאנו עושים, הגם שאין לנו השגה בזה, וכי הקב"ה צריך לנו ולעבודתינו, ומה שייך שנעשה אנו איזה דבר בשבילו ית', אעפ"כ כביכול הקב"ה מוריד עצמו אלינו ומקבל תענוג מעבודתינו.

גם היערות דבש כתב (ח"א דרוש א): בברכת שמע קולנו ישים כל מגמותיו לה' להתפלל אליו על כל צרכיו, אפילו דבר קטן או גדל לא יבצר דבר מה שלא יתפלל בו לה'... ואין צריך לומר אם יש לו ח"ו איזה צרה בתוך ביתו שצריך להתפלל, וכן אם יש לו איזה שמחה, שיתפלל שלא יחטא בשמחה ולא

לנסוע אל היעד שביקשו לבוא, בעודם ממתנינים שם, הגיע למולם חייל רוסי גבוה ורחב, וכל מראהו נראה מגושם מאד כראוי לחייל רוסי... הוא ניגש אליהם בחיך רחב, כולו שש ושמח, ודיבר איתם בשפת האידיש, אה! איר זיינט אידין, גאט צו דאנקען, איך בין אויך א איד! [אתם יהודים, אני מודה לה' גם אני יהודי]!.

הם הביטו בו ומשתאים לדעת האם הוא באמת יהודי או סוכן מושתל, ואז סיפר להם את קורות חייו, שיש לו משפחה עם ילדים שומרי תורה ומצוות, והוא היה לומד ומתפלל אתם מידי יום ביומו, עד שיום אחד הגיעו אנשי הצבא וגייסו אותו בכח, וניתקו אותו מהבית, ומכל דבר שבקדושה, את משפחתו העבירו למקום שאינו ידוע לו, ומחמת הנסיונות הקשים ביותר שיש לו שם, הוא נראה כפי שהוא נראה!

הם שאלו אותו מהיכן אם כן יש לך את הכח להיות כל כך בשמחה למרות המצב הנורא! ואז השיב להם תשובה נוראה!

הקב"ה בודאי היה יותר שמח, והיה לו יותר נחת רוח אילו הייתי עכשיו נמצא בביתי עם משפחתי, לומד ומתפלל, ועורך את שולחן השבת והמועדים, כפי שאתם עושים, ועם כל זאת לטובת תיקון הנשמה שלי, הביא אותי הקב"ה להיכן שהביא אותי, ואם הקב"ה מוכן לוותר על שמחתו והנחת רוח שלו לטובת תיקון נשמתי, איך לא אהיה בשמחה ובצהלה אום שפרינגען פון שמחה מיט אזא גאט!!!...

אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה.

במאמריו לסכות אות כותב רבינו: לאמונה וכל לזכות כל אחד מישראל באיזה מצב שיהיה, ועיקר להאמין ברוממות ה' ולחזק את עצמו שתפילותיו עולה למעלה למעלה, כי העיקר באבנתה דליבא תליא מילתא, וכידוע מעשה הבעל שם טוב שאמר 'א פייך פון א יוד עולה למעלה מעלה', וזה שביקש משה רבינו ע"ה אהיה כעוף המצפצף, ולא שימאס בתפילותיו.

וזה שאמר דוד המלך ע"ה אבן מאסו הבונים, כמו שכתב בספר יצירה 'אבן' הוא אותיות, הבונים מאסו בתפילותיהם, אבל 'היתה לראש פינה' כי 'מאת ה' היתה זאת', אף ש'היא נפלאות בעינינו', אבל כל זה היא מצד רוממות ה'... וזהו שאנו אומרים בהושענא (יום ב) 'אבן שתיה', ר"ל מכל דיבור ודיבור ממש כל אחד מישראל יוכל להשתות ולהעמיד כל העולם כולו.

הנה כי כן, בזכות מה שנחזק את עצמנו בתפילה לעני כי יעטוף, ואעפ"כ לפני ה' ישפוך שיחו, ובאמונה שלימה וטהורה שהתחזקות זו הוא יקר מאוד בעיני ה', וכל תפילה באופן זה עומד ברומו של עולם, אכן נזכה שיתרבה בנו הקדושה והקב"ה ימליץ טוב בעדנו שאנו ראויים הן מצד זכות אבות והן מצד התחזקותינו, לגאולה השלמה בקרוב במהרה דידן מתוך חסדים ורחמים גדולים אכ"ה.

איך לא אשמח אם הקב"ה מוכן לוותר על שמחתו והנחת רוח שלו לטובת תיקון נשמתי.

מסופר על שני תלמידים גדולים של בעל היסוד **העבודה מסלונים ז"ע**, רבי ברוך יהושע ורבי משה דודקעס, שניהם ישבו והמתינו בתחנת הרכבת

פניני ישמח ישראל

פנינים יקרים מתורתו של רבינו על פרשת השבוע.
(הלקי בלבד)

(בראשית כה, כז) ויעקב איש תם, ועיין פירוש רש"י ז"ל, ונודע מדתו היה אמת (זוה"ק ח"ב רעו), תתן אמת ליעקב (מייכה ז, כ), ואמת ואמונה הוא חד. באה

על ידי תמימות זוכים להמתיק הדינים

אם זוכה ליראה עילאה, זוכה להמתיק כל הדינים לחסדים טובים, וזה עם ה' אלקיך, היינו שעם שם אלקים יהיה שם הוי"ה, ויהיה הדין ממוזג ברחמים, וכמומרם ז"ל על הפסוק (בראשית ב, ד) ביום עשות ה' אלקים. ו'תמים' נקרא כשהדינים ממוזגים ברחמים, כמה דאת אמר (שם כה, כז) ויעקב איש תם, היינו ביראתו הטהורה, וכמו שנאמר (שם כה, יז) מוה נורא המקום הזה, הומוזג הדינים ברחמים, כנודע שיעקב הוא עמודא דאמצעותא, מדת תפארת ממוזג מחסד וגבורה, וזה שכתב רש"י ז"ל ואז תהיה עמו ולחלקו, כמו שאמרו ז"ל צורתו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד, ומיראה טהורה זוכה להיות דבוק עם ה'. אמור

תם הוא איש אמת שאינו חריף לרמות

וזהו ויעקב איש 'תם', היפך מאותיות 'מות', שנעשה מזה צירוף 'ואמת', כמו"ש האר"י הקדוש בעת הצורך ח"ו יכולין להמשיך האות א' אל אותיות 'מות' ונעשה מזה 'ואמת', וקושטא קאי, להשאר בחיים חיותו, ותם הוא איש אמת, שאינו חריף לרמות, וכמו שנאמר תתן אמת ליעקב. והאמת האמיתית הוא, מה שהאדם יודע שהכל הוא מאתו ית"ש, וכל ההתפארות הוא מהקב"ה, ובזה הוא מתקן המוח, וזה הוא החכמה האמיתית, צירוף כח מוה. קדושים

צריך שההתעוררות וההתלהבות ישאר לעולם ועד
מאמר חז"ל (אבות ד, ג) אין לך אדם שאין לו שעה, כי כל אדם לפעמים נתעורר בקרבו הניצוץ אלקי, הנפש אלקית, ומקבל על עצמו עול מלכות שמים, וגומר בדעתו שלא לשוב עוד לכסלה, אך הוא כצל עובר, כי השאור שבעיסה והנגעיה בני אדם מפריעים מחשבתו ומונעים אותו מעבודת ה'... והעיקר הוא שההתעוררות וההתלהבות יהיה 'לעולם ועד', שהיצר טוב יתגבר על היצר הרע והוא ימשול בו בסופו. וכמו שאמר רבינו הגדול הרבי רבי בונם מפרשיסחא זצלה"ה על דברי רש"י ז"ל (בראשית כה, כב) ותלך לדרוש את ה', שיגידו לה מה תהא בסופה, היינו שרבקה חשבה שהוא עובר אחד שיש בו שינוי עתים ורצונות, פעמים לטוב ופעמים להיפוך, כי כשעוברת על בתי מדרשות מפרסם לצאת, וכמו כן להיפוך, והיא דרשה את ה' לידע מה יהיה בסוף, אם על כל פנים יתגבר חלק הטוב לבסוף, ותשחק ליום אחרון, ויהיה הכל טוב (ע"י רמתים צופים א"ר פרק ה אות פד). ויחיד

העובד את ה' נפשו חומד וכוסף ליחד לאחד

אם האדם הוא משוקע בתאוות עניני הבלי עולם הזה לבו נתחלק, ונפשו נתפזר לכמה עניני תאוות, כי אין קץ לדברי רוח, אבל העובד ועוסק בעבודת הבורא ב"ה, נפשו חומד ומשתוקק וכוסף רק ליחד לאחד, וכמו שאמרו בספר יצירה (א, ח) אם רץ לבך שוב 'לאחד' (ע"י תיק"ז ז, ז), וזה 'עשה לבי אחד', יחד את לבבי רק לאהבה וליראה את שמך. 'כדי שיהא עוסק בתורה בתמות' תמימות הוא אמת, כמו שנאמר

עשו הוא בחינת וושט קודם לקנה

הענין והרמז שמא יקדים קנה לוושט. שכמו שמטבע הבריאה המאכל נכנס מתחילה לתוך וושט, והפסולת נשאר בבני מעיים ואחר כך יוצא לחוץ, ומהברור נכנס אחר כך ללב ונתחלק לאיברים על ידי הלב, כי הוא מלך, כמו כן הוא עשו שנקרא וושט, וכמו שמבואר בספרים הקדושים ראה דמתרגמין ויבז עשו - וושט עשו, ויעקב בחינת קנה, הקול קול יעקב, והוא כנגד וי", שהוא וי"ו עזקאין דקנה, ולכן הצדיקים תחילתן יסורין וסופן שלוה, כמו הוושט שהוא בורר הפסולת קודם לקנה, וכן עשו נולד קודם יעקב כמו שאמרו במדרש רבה (ב"ר סג, ח) כדי שישאב הזוהמא, והוא בחינת וושט שקודם לקנה, (אבל) וממשלת עשו בעולם הזה קודם יעקב, כמו שוושט קודם לקנה. וזה יעקב אבינו לא מת, שהוא בחינת הקנה, שזה נשאר בהכרח, שהרי מזה הוא חיות הגוף. ויח"ז

איך שמר אברהם אבינו את השבת

עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתיו וגו' (כו, ה), ופירש רש"י כגון שניות לעריות ושבות לשבת. הנה ידועים דברי הפרשת דרכים בדרוש ראשון שלו, שהראשונים ז"ל חקרו וחלקו אם אבותינו הקדושים, שקיימו את התורה קודם שניתנה לנו, היה להם דין בן נח או דין ישראל, בין להקל ובין להחמיר, וכתב שם שיוסף והשבטים היה כל מחלוקתם בזה. והקשו המפרשים לפי דעת הסוברים שלא היה להם דין ישראל להקל, אם כן איך קיים אברהם אבינו ע"ה את השבת, כדאיתא שאברהם אבינו ע"ה קיים כל התורה, ובמסכת יומא (כח:): איתא שקיים גם עירובי תבשילין, ואם כן כל שכן ששבת בשבת קודש, והרי קיימא לן בן נח ששבת חייב מיתה, והם לא יצאו מכלל בן נח להקל. אולם שמעתי תירוץ על זה מכ"ק אדמו"ר הזקן זצללה"ה זי"ע שאמרו להגה"ק מו"ה רבי ישראל

היושע זצללה"ה אב"ד קוטנא, וקלסוהו, על פי דברי הרדב"ז שכתב שהאיסור לבן נח לשבות הוא רק כשקיבל לעצמו את אותו היום למנוחה, אבל אם בטל במקרה לא מתחייב. והנה איתא בשם הרבי רבי ברוך ממעזיבוז זצללה"ה זי"ע נכד הבעל שם טוב הקדוש זצללה"ה זי"ע, שהאבות הקדושים שהיו מרכבה לשכינה (ב"ר מז, ו), היינו שהמה תיקנו את אבריהם שלא יהיה ביכלתם לעשות שום תנועה שהוא נגד רצון השי"ת.

ולפי זה אמר אדמו"ר זצ"ל, דנהי דקיימא לן דבן נח ששבת חייב מיתה, זהו רק כששבות בכוונה, אבל בכפות וקשורות ידיו בחבלים שאינם יכולים לעשות מלאכה, הכי נחייב אותו בזה, הרי זה בכלל דברי הרדב"ז הנ"ל, כי השבות במקרה פטור, וכיון שאבריו של אברהם אבינו ע"ה לא היה ביכולתם לעשות דבר שהוא נגד רצון השי"ת, והשי"ת רוצה במנוחת השבת, כמו שמבואר בתורה, אם כן ממילא לא היה ביכולת אברהם אבינו ע"ה לעשות שום מלאכה בשבת, והיה פטור גם מדין בן נח, ודברי פי חכם חן.

מאורן של ישראל מהספר עני בן פחמא שו"ת או"ח סי' לו, הגש"פ תפארת שמואל ד"ה אלו קרבנו.

וימצא מאה שערים ויברכהו

'שערים' הוא כמו שכתב הזוה"ק (ח"א קג:) נודע בשערים בעלה (משלי לא, כג) כל חד לפום מה דמשער בלביה. 'מאה שערים' הוא כמו שאמר הבעל שם טוב הקדוש על מאמר חז"ל (אבות ו, א) הלומד מחבירו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד וכו' צריך לנהוג בו כבוד כו', והלא דברים ק"ו, ומה דוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא ב' דברים בלבד קראו רבו אלופו ומיודעו, הלומד מחבירו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד או אפילו אות אחת על אחת כמה וכמה שצריך לנהוג בו כבוד, ולכאורה יפלא הלא קל וחומר פריכא הוא, כי דוד המלך ע"ה

כידוע מדת גבורה היא צמצום, שהיה מצמצם השפעת מדת יראה לפי כחו של כל אחד ואחד, היינו שיצחק אבינו בחושך או אמונה לישראל בלבותם להאמין בחי עולמים, שהוא ממציא כל הנמצאים ומסבב כל הסיבות ומהוה כל היות. וזהו שכתב רש"י ז"ל (בראשית שם) אומד זה למעשרות היה, כידוע דברי הזוה"ק מעשר רומז ליראה, כי יו"ד היא יראה כנודע, כי הופיע אור יראת ה' איך ליראה ולפחד מהדר גאונו ית"ש, וכידוע מדתו מדת יראה, גבורה גימטריא 'יראה'. ולאמונה יוכל לזכות כל אחד מישראל באיזה מצב שיהיה, ועיקר להאמין ברוממות ה' ולחזק את עצמו שתפילותיו עולה למעלה למעלה, כי העיקר באבנתא דליבא תליא מילתא (מגילה כד:), וכידוע מעשה הבעל שם טוב שאמר 'א פיף פון א יוד עולה למעלה מעלה', וזה שביקש משה רבינו ע"ה (עי' ד"ר יא, ז) אהיה כעוף המצפצף, ולא שימאס בתפילותיו.

סוכות יט

למד ב' דברים, והאיך מוכרח מזה על אם למד מחברו דבר אחד, ומכל שכן אות אחת. אך הענין הוא על דרך הכתוב (קהלת יב, יא) דברי חכמים כדרבנות וכמסורות נטועים, וכמאמרם ז"ל (חגיגה ג:) מה נטיעה זו פרה ורבה אף דברי תורה פרין ורביין, והענין הוא כל אות ואות יש לו שורש בשמים במעל, ומה שורש נצמח צמחים הרבה, ודברי אלקים חיים היוצאין מן הלב נכנסין ללב, ויגדיל תורה ויאדיר, וכל זה מי שלומד אצל צדיק אמת, אבל מי שלומד אצל ההיפוך, הדברי תורה שלו אינו פרה ורבה, ומדויק דברי חז"ל שלא למד מאחיתופל אלא ב' דברים 'בלבד', ר"ל כי הדברי תורה לא היה פרה ורבה אצלו, ולא היה אלא רק ב' דברים כמו שלמד ממנו, ועם כל זה קראו רבו, הלומד מחברו אות אחת והאות נתרבה ונתגדל, על אחת כמה וכמה שצריך לקראו רבו אלופו. ומזריעת יצחק אבינו שזרע ונטע כרם אמונה ויראת ה' בלבבות ישראל גדלו והצמיחו ועשו פרי, ופירות ופירותיהם, וימצא 'מאה שערים', כי הדברי תורה פרים ורבים.

סוכות יט

וְיִזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַחַיִּים וְיִמְצָא וְגו' מֵאָה שְׁעָרִים וְיִבְרַכְהוּ ה'.

כ"ק אדמו"ר הזקן מווארקא זצלה"ה ז"ע דבר בקדשו, אֲשֶׁר ה' יתברך נתן לו תודה וברכה ליצחק על שזרע ומצא מאה שערים על פי דרך הטבע, כי אם לא היה זרע היה משדד מערכת הטבע על פי הנס, עד כאן דבריו הקדושים.

ומבאר רבינו את כוונתו הק': על דרך שאמרו חז"ל (שבת לא.) אמונה זה סדר זרעים, שמאמין בחי עולמים וזרע, הינו כי אחרי שזרע רואה בחושך כי פעלתו אפס בלתי השגחת הבורא ברוך הוא, כי כל זמן שהגרעין שלם כאשר זרעו לא יקבל כח העפר ולא יצמיח, וזולת אחרי שנקרב ונעשה כח היולי אזי יוכל לחבר את עצמו בכח העפר ויצמיח, כי כל זמן שהאדם מדמה בנפשו אשר כחו ונעצם ידו עשה הכל אין בו כח החיני לצמח, רק אחר שנקרב ואז יודע האדם כי כבר כלו כל הפעולות שלו - אז הוא צומח, וכן שהאדם זרע הוא מאמין בהקב"ה שצויה והטביע בכל החייה שבעולם המעשה מוכרח האדם לעשות דבר מה... אבל עקר כח הצמיחה והחייות הכל הוא מה, ובה האמונה הוא ממשיך כח החיני והצמיחה להצומח, וזה היה זרעית יצחק אבינו.

סוכות יט

אמרות ופנינים יקרים

מספח"ק ישמח ישראל

יצחק אבינו

יצחק אבינו הפיץ את אור האמונה

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק לג) כתיב וזרע יצחק בארץ ההוא, רבי אליעזר אומר וכי יצחק זרע דגן, אלא לקח את כל מעשר ממונו וזרע צדקה לעניים וכו', לכך נאמר ויברכהו ה'. וביאור הענין על דרך עבודת ה', על פי דברי הזוה"ק ובתיקוני זוהר קול ה' בכח דא יצחק, ובשמות רבה בכחו של כל אחד ואחד, כידוע מדת גבורה היא צמצום, שהיה מצמצם השפעת מדת יראה לפי כחו של כל אחד ואחד, היינו שיצחק אבינו האיד בחושך אור אמונה לישראל, בלבותם להאמין בחי עולמים, שהוא ממציא כל הנמצאים ומסבב כל הסיבות ומהוה כל הויות... וזה שכתב רש"י ז"ל אומד זה למעשרות היה, כידוע דברי הזוה"ק מעשר רומז ליראה, כי יו"ד היא יראה כנודע, כי הופיע אור יראת ה' איך ליראה ולפחד מהדר גאווני ית"ש, וכידוע מדתו מדת יראה, 'גבורה' גימטריא 'יראה'. ולאמונה יוכל לזכות כל אחד מישראל באיזה מצב שיהיה, ועיקר להאמין ברוממות ה' ולחזק את עצמו שתפילותיו עולה למעלה למעלה... ולא שימאס בתפילותיו.

שהקב"ה חשב את הקיץ לעשות

ברוך שומר הבטחתו לישראל, שהקב"ה חשב את הקיץ לעשות. כ"ק אאמו"ר זצלה"ה דיבר בקדשו על מאמר חז"ל [והובא ברש"י (בראשית כא, ב)] שרט לו שריטה בכותל ואמר לו כשתגיע חמה לשריטה זו בשנה האחרת תלד, ולהבין למה הוצרך השריטה.

אך הענין הוא על פי מאמרם ז"ל שהד' מאות שנה נחשבו משולג יצחק, ובט"ו בניסן נולד יצחק, ונודע דברי האר"י הקדוש ולא יכלו להתמהמה, כי היו משוקעים במ"ט שערי טומאה, ואילו היו שם אף רגע אחת, היו נופלים חלילה אף בשער הנו"ן. וזה הרמז משריטה בכותל, כי המגיד מראשית אחרית וצופה עד סוף כל הדורות, שרט שריטה לחשוב על לידת יצחק, כי הגאולה לא היתה יכולה להיות אף רגע אחת מאוחרת, שלא ישתקעו ח"ו בהטומאה. וזה 'חשב את הקיץ' הקב"ה היודע העתים והרגעים חשב הרגע של הקיץ, 'לעשות כמה שאמר לאברהם אבינו ע"ה כי גר יהיה זרעך' היינו שהחשבון יהיה נחשב משיהיה לך זרע.

לפיכך לו ולא לה.

הקב"ה הצופה ומכביט עד סוף כל הדורות, בחסדו הגדול למען לעשות זכר לנפלאותיו כמדת חנון ורחום ה', הקשיב ונעתר לתפילת יצחק שתלה הכל בזכות אביו, אף שלפי האמת היה לו זכות עצמו, אך הוא תלה הכל רק בזכות אבותיו, ולזאת נתעורר זכות תפילה כזאת בזכות אבות, ממילא גם אנחנו אף שאין לנו זכות עצמינו, אף על פי כן אנו מתפללים הכל כמו יצחק אבינו רק בזכות אבות, וזכותם ותפילתם נתעורר שנוכל גם אנחנו להושיע בכל תפילותינו, ולהתוסף בנו רבות קורשא על ידי התפילות, שנהיה ראויים גם בזכות עצמינו שיוכל הקב"ה לתלות בזכות עצמינו, לפיכך לו ולא לה.

תולדות ג

להמשיך ממזלא עילאה הוא על ידי מדת ביטול כאין וממש, כי שלש אלה נקראים 'אין', ומ'אין' יבוא עזרי.

תולדות ה

יצחק חשב ברעתו שאינו נחשב כלל נגר קדושת אביו.

תפילת צדיק בן צדיק הוא תפילה בהכנעה יתירה ובביטול גמור, כי בזכרו איך אבותיו היו קדושים וטהורים ועובדים את ה' בקדושה ובטהרה, והבדל ומרחק רב אשר בינו ובין אבותיו, וכל עבודתו היא בלא חיות, בוודאי יבוש ויכלם, ורואה תמיד חסרונות עצמו... ויצחק אבינו בקדושת צדקתו חשב בדעתו שאינו נחשב כלל נגר קדושת אברהם, והיה תולה הכל בזכות אביו, ונדע מאמר חז"ל כל התולה בזכות עצמו תולין לו בזכות אחרים וכל התולה בזכות אחרים תולין לו בזכות עצמו, וממילא היה הכל בזכותו.

תולדות ה.

על ידי כל היחודים האלה מאברהם ויצחק ושרה, נתקדש יצחק בקדושה יתירה, ויצא מכל שמץ דופי.

כאשר בא יצחק וסיפר לשרה את כל הענין, ואת היחוד הגדול אשר עשו, ופשט צווארו באמת להשחט על קדושת שמו ית', גם היא בגודל קדושתה חשקה נפשה מאוד לזכות ליחוד הגדול הזה, ... ולזאת יחדה גם כן שרה אמנו את היחוד הלז ומסרה נפשה באמת להשי"ת ופרחה נשמתה ממנה, וכמבואר בעבודת ישראל על פסוק ותמת שרה בקרית ארבע, היינו בארבע אותיות של שם ה' ב"ה, ועל ידי כל היחודים האלה מאברהם ויצחק ושרה, נתקדש יצחק בקדושה יתירה, ויצא מכל שמץ דופי, למען יתקדש בקדושת אבות, ושילידי את יעקב אבינו ע"ה, בחירי שבאבות, בקדושה ובטהרה.

תולדות א

כונתו של יצחק בזריעת התבואה להורות שגם ההטבע הוא מאת ה'.

ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא וגו' מאה שערים ויברכהו ה' (בראשית כו, יב). כ"ק אדמו"ר הזקן מווארקא זצלה"ה זי"ע דיבר בקדשו, אשר השי"ת נתן לו תודה

בצדק נעקר ונשחט תמורו איל

ר"ל כמו האיל שהתעצם את עצמו בכל כחו לדלג שור ולבא אל המזבח, כי לכך נבדא ונוצר ערב שבת בין השמשות (אבות ה, ו), כמו כן יצחק אבינו בגודל דעתו וקדושתו רץ במהירות ושש ושמוח לעשות רצון קונו, בלי שום הרהור אחרי מדותיו ח"ו, רק היה מאמין אמונה פשוטה בה', בבחינת אני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך (תהלים עג, כב), כמו האיל. לזאת מבקשים אנחנו גנון גזא נזעזעם בעוד ליל, היינו בחשכת הגלות המרומוז ללילה, עניים ודלים בלי דעת, רק מאמינים בה', כן יגן עליהם זכותא דאברהם רחימא ויצחק עקידתא.

סליחות

תפילותיו של יצחק היו הכנה עבורנו.

כל תפילותיו של יצחק אבינו עליו השלום היו הכל לפעול ישועות עבור דורות האחרונים... והנה באמת פליאה נשגבה על יצחק אבינו ע"ה שלא יפעול בתפלתו הקדושה והטהורה כי אם אחר הפצרות ורבויו. אלא למה שפך תפילות הרבה, על דרך תפלה לעניי כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו, הכל עבורנו, היינו כאשר לא נהיה בבחינת עשירים רק בבחינת עניי, אז גם עלינו יערה רוח ממרום, וכאשר נתפלל תפילת עניי ישמע ה', וכן שיוכלו הצדיקים שבכל דור ודור להפך את מדת רגזנות, דהיינו אף כשנהיה ח"ו בבחינת מרגיזים, להפוך למדת הרחמים עלינו לטובה.

תולדות ה

יצחק אבינו ע"ה המשיך חסד עבורינו ממזל הח' שהוא נוצר חסד'.

יצחק אבינו ע"ה המשיך חסד עבורינו ממזל הח' שהוא נוצר חסד', ורבקה המשיכה ממזל י"ג שהוא 'זונה', על דרך אמרם ז"ל מנקה הוא לשבים, היינו לבעל תשובה ששב מעצמו לה' ממעשיו הרעים, אמנם מי יוכל לזכות לתשובה שלימה, ולהמשיך חיי בני ומזוני ממזלא עילאה מצד מעשיו, לפיכך נעתר הקב"ה לו ולא לה, למען שיזכור לנו זכות אבות אף שלא נהיה ראויים מצד עצמינו, וכפי שמבואר בזוה"ק עצה היעוצה לזכות

היה נבנע לרצון ה'

כאשר בא עשו לקבל הברכות כתיב בתורה 'ויחרד יצחק חרדה גדולה', ותרגומו ותוה ותוהא רבא, היינו שהיה כמתמיה מה זאת שהסתייד הקב"ה ממני כוונתו, ובדבריו הקדושים 'מי איפוא [הלא] הוא הצד ציד', כמבואר בזה"ק הדמטעמים והיין היה נצרך להמשיך חדוה מאתנר עילאה, וזה הפירוש כאן הוא באמת הצד ציד, וכונן בכל הכוונות הראויים, ועוד ראייה 'ואוכל מכל', היינו שהרגשתי בו כל הטעמים כמבואר ברש"י ז"ל ובמדרש, ועוד ראייה 'בטרם תבוא', ורש"י ז"ל פירש כל טרם שבמקרא לשון עדיין לא, וכן כאן הפירוש כיון שראה שגהינם פתוחה מתחתיו, אמר לו כי גם עתה עדיין לא באת, כי לא נצרך לבוא לקבל הברכות, ועוד ראייה 'ואברכהו', כמאמר רבי חנינא בן דוסא אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהוא מקובל, וכן כאן 'ואברכהו', הברכות היו שגורים בפי ועלו עד למעלה למקום העליון, אם כן למה זה סתם הקב"ה בעדי לבל להגיד לי בפירוש שאברך את יעקב, רק בהסתר בבחינת עשו, וכל הדברים האלה היו עוד בדרך התמיהה כתרגומו הנ"ל. ואלא, הוכיח מזה יצחק אבינו ע"ה, שכן היה רצון הקב"ה שיברך את יעקב בבחינת עשו, למען לא יהיה אחר כך מקום לבעל דין להשטן לחלוק שבניו אינם ראויים להברכות, וכאשר הבין כן ברוח קדשו אז אמר בפיו והסכים לרצון הקב"ה, ש'גם' בזה האופן 'ברוך יהיה'.

תולדות יב

וברכה ליצחק על שזרע ומצא מאה שערים על פי דרך הטבע, כי אם לא היה זורע היה משדד מערכת הטבע על פי הנס.

סוכות יט

מגדל יראתו של יצחק בא זיווגו אליו.

התחלת עבודת האדם בדרכי השי"ת צריך להיות באתערותא דלתתא ולעורר בזה אחר כך חיבת הקודש מלעילא, אך מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו, לזאת הבורא ב"ה האב הרחמן שופע בתוכינו תמיד בתחילה שפע קדושה ונצוצי התעוררות, לעורר נפשותינו לעבדו ולהעלות לו נחת רוח במעשינו.. [ואף שכתוב] והאלקים עשה שייראו מלפניו, לעבדו באתערותא דלתתא, כמאמר הכתוב מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה, והבורא ב"ה הצופה מראשית אחרית כשראה והביט בדורות אחרונים שאי אפשר שמצדם יתעוררו לעבדות ה', שופע בנו תמיד שפע קדושה לעורר נפשותינו לעבדו וליראה תמיד מהדר גאונו ית"ש. וזה הרמז יצחק זיווגו בא אצל, היינו התעוררות היה מלתתא, אבל כל זה היה רק ביצחק שמדתו מדת גבורה, פחד יצחק, אבל הבורא ב"ה ברוב רחמיו כשרואה שאי אפשר שיהיה תמיד במדריגה זו, לזאת יעקב הלך אצל זיווגו, אתערותא דלעילא בחינת חתן, וזה הרמז לכה דודי לקראת כלה.

חיי שרה ה

כח ההתבוננות על מצבו השפל נגד האבות, הוא מעורר זכות האבות הק' שיעלה תפילתו לרצון לפני ארון כל.

כאמת אם מתבונן האדם ומצייר גדולת קדושת אבותינו הקדושים אברהם יצחק יעקב, וכמאמר הכתוב הביטו אל צור חוצבתם ואל מקבת כור נוקרתם וגו', איך יעזו ויהצופו להתפלל בזכותם, אולם על ידי הכנעה הבאה מכח ההתבוננות שהוא מזרע האבות הקדושים ומצבו השפל נגד האבות, בזה עצמו הוא מעורר זכות אבותינו הקדושים, שיעלה תפילותינו לרצון לפני ארון כל.

תולדות ה

לעילוי נשמת

זקני הרה"ח ר' מאיר דב"ר שמעון יצחק ז"ל רבניצר

גלב"ע י"א אדר

א"מ הרה"ח ר' בנימין ב"ר מאיר דב"ל רבניצר

גלב"ע ז' תשרי תשפ"א

א"מ האה"ח מרת בריינדל ב"ר אברהם ז"ל רבניצר

גלב"ע ב"ג כסלו תשנ"ה

מו"ח הרה"ח ר' נתן נטע ב"ר שמעיה ז"ל שושיצקי

גלב"ע ט"ו מרחשון תשס"א

ת.נ.צ.ב.ה.

